

DE OORLOG, 2 september 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27804]

[Woensdag 2 September 1914]

Inhoudsopgave 2 september 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27804]	1
DE OORLOG	2
Van het Westelijk oorlogstooneel.	2
Fransche communiqués.	2
Op het westelijk oorlogsterrein.	2
Leuven na de verwoesting.	3
De beschieting van Mechelen.	3
De verwoesting van Leuven.	3
In en om Luik. III.	3
DUITSCHLAND.	5
Gratie aan overtreders der dienstplichtbepalingen.	5
Inbreuken op het volkenrecht.	6
De Keizer uit Koblenz vertrokken.	6
Geen Engelsche eere-kolonel meer.	6
Duitsche voedingsmiddelen.	6
BELGIË.	6
De Belgische missie.	6
Wat Antwerpen van Brussel weet.	6
Engelschen uitgewezen.	6
Een verklaring van de Belgische legatie.	7
ENGELAND.	7
Een rede van Asquith.	7
RUSLAND.	7
De Russische infanterie.	7
Wat kost een moderne oorlog?	7
SERVIË.	8
Schabats en Belgrado.	8
(Van onzen gewonen briefschrijver.)	8
VEREENIGDE STATEN.	9
De Vereenigde Staten en de Oorlog.	10
Nederland en de Oorlog.	10
Spoorwegen en de mobilisatie.	10
Rode Kruis.	11
Uit Maastricht.	11
Verklaring van Belgische uitgewekenen.	11
Prijsgerechten.	11
Blokkade van Kiautsjau.	11
Hollandsch-Belgische betrekkingen.	12
Kon. Bibliotheek.	12
Verbodsbepalingen van uitvoer.	12
BELGIË.	12
Uit Leuven en Brussel.	12
Op het Westelijk oorlogstooneel.	13
Belgische officieele mededeeling.	13
Verpleging van gewonden.	13
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27804]	13
DE OORLOG	13
De algemeene toestand.	13
Op het Westelijk oorlogstooneel.	14
Een Duitsche vliegmaschine boven Parijs.	14
Aan de Voegen.	14
Een Zeppelin boven Antwerpen.	14
Engelsche berichten.	14
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	15
De slag bij Hohenstein.	15
Heldhaftig gedrag van Oostenrijkers en Hongaren.	15
Uit het verre Oosten.	15
De Japanners voor Kiautsjau.	15
Op Zee.	15
Duitsche berichten over het zeegevecht.	15

DUITSCHLAND.	16
Dagboek van den oorlog. V. 10 Augustus.	16
De economische toestand in Duitschland.	17
BELGIË.	17
Oostenrijk en België.	17
FRANKRIJK.	18
Het nieuwe ministerie.	18
De commandant van de stelling te Parijs.	18
Zwijgen en afwachten.	18
ENGELAND.	19
Het dagboek van een eiland-bewoner. XXI.	19
Binnenlandsche politiek.	21
Voetbal en oorlog.	22
De voedselvoorraden.	22
Een douche.	22
Het ondersteuningsfonds.	22
Onverantwoordelijk geschrijf.	22
RUSLAND.	23
Een adres aan den Tsaar.	23
Rusland en Servië.	23
Van het Westelijk oorlogstooneel.	23
In de omgeving van Antwerpen.	23
Givet gevallen.	23
Voor de militairen.	24
Photographie en Oorlogstoestand.	24
Een dankbetuiging.	24
Geen oorlam.	24
BEURS EN NIJVERHEID.	24
Nationale Landbouwbank.	24
Betaling van Russische coupons.	24
De economische toestand in Duitschland gedurende den oorlog.	24
De Londensche Beurs.	25
Het Engelsche moratorium.	25
Marconi Wireless.	25
De invloed van den oorlog in Zuid-Afrika.	26
Bestelling van Locomotieven en Wagons.	26

5

EDITIE VAN 2 UUR.

OCHTENDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

10 **DE OORLOG**

Leuven na de verwoesting. — In en om Luik. — Voedingsmiddelen in Duitschland. — De Russische infanterie.

Van het Westelijk oorlogstooneel.

15 **Fransche communiqués.**

PARIJS, 1 Sept. (Reuter.) (Vertraagd.) Wij rukken langzaam op in de streek Vogezen-Lotharingen, waar sedert twee dagen een ware belegeringsslag wordt geleverd. Wij hebben den kroonprins verslagen in de buurt van Spincourt en Longuyon, maar in de buurt van Neufchateau (dep. Vogezen) en Paliseul gedeeltelijke nederlagen geleden, die ons noodzaakten terug te trekken op de Maas. *Een algemeen gevecht is op het oogenblik aan den gang tusschen de Maas en Rethel.* Onze legers hebben feitelijk nergens ernstig geleden. Het moreel van de troepen is uitstekend, de geleden verliezen zijn aangevuld.

25 **Op het westelijk oorlogsterrein.**

ANTWERPEN, 1 Sept. (Reuter). (Communiqué van de Fransche legatie). In de Vogezen en Lotharingen avanceeren onze troepen langzaam aan, dank zij plaatselijke successen. In de streek Toulon-Verdun heeft geen belangrijke operatie plaats gehad. Het algemeen gevecht in de zone tusschen de Maas en Re[t]hel heeft nog niet tot een definitief resultaat geleid. In het gebied St. Quentin, Vervins, Ham, P[e]ronne, waar wij bij afwisseling de zege behaalden en geslagen werden, is sedert drie dagen een veldslag aan den gang. Onze linkervleugel is daar slaags met de beste Duitsche legercorpsen. Samengevat is de toestand aldus: Op onzen rechtervleugel trekt de vijand terug, aan het centrum duurt de algemeene slag voort, aan den linkervleugel moest de Engelsch-

30

35 Fransche strijdmacht wijken, zij heeft echter nergens ernstig geleden.

Leuven na de verwoesting.

Een correspondent van de "Tijd" schrijft uit Maastricht: Onmiddellijk nadat het bericht over Leuven's verwoesting bekend werd, heb ik alle andere plannen op zijde
40 gezet en ben ik naar Leuven gegaan. Ik heb er den nacht van Zondag op Maandag
doorgebracht, al was het dan ook in de open lucht en tusschen Duitsche soldaten. De
aanblik der stad is verschrikkelijk. Het grootste deel is uitgebrand en wel de meest
voornamste buurten. Enkele straten van minder aanzien zijn echter nog geheel
45 onbeschadigd. De stad is overigens totaal verlaten, terwijl tientallen cadavers van
paarden een ontzaglijken stank verspreiden. De kathedraal is verbrand, evenals twee
gebouwen der hoogeschool, waaronder de bibliotheek. Het stadhuis is geheel
onbeschadigd en de militaire autoriteiten dragen ook zorg, dat het nog steeds
brandende vuur dit gebouw niet aantast. Het aantal doden uit de bevolking wordt
50 tusschen 70 en 80 geschat. Wijders meldt bovengenoemde berichtgever: In Brussel
begint het mindere volk rumoerig te worden, daar er gebrek aan levensmiddelen is.
Mitrailleurposten zijn in alle buurten opgesteld, daar de Duitschers vast van plan zijn
bij het minste verzet de stad ook te vernielen. De Hollandsche families vluchten. Zoo
juist kwam de Hollandsche gezant uit Brussel te Maastricht met zijn familie aan.
Volgens Duitsche berichten is Zondagmiddag de beschieting van de stelling Antwerpen
55 begonnen.

De beschieting van Mechelen.

Onze berichtgever te Antwerpen seint: Aan het Antwerpsch "Handelsblad" wordt d.d.
Maandag uit Mechelen geschreven: Aan Mechelsche lieden, die verleden week door de
60 Duitschers gevangen genomen werden, hadden deze soldaten gezegd, dat zij gerust naar
hunne stad mochten terugkeren, aangezien de Duitsche troepen naar hun land
terugtrokken. Het kanon zweeg gedurende twee dagen, en talrijke lieden, die verleden
Dinsdag gevlucht waren, dachten dat de stad weer in veiligheid was en kwamen terug
naar Mechelen, Maandagmorgen te 8 uur, scheen dan ook in de straten een schijn van
65 leven te komen. Doch dit duurde niet lang, omstreeks 9 uur lieten zich allerhevigste
kanonschoten hooren, vergezeld van helsch gerucht, slagen zoo hevig, dat de gansche
omtrek daverde. Elkeen vluchtte opnieuw in de kelders terwijl de lucht weergalmde van
het gedruisch. De vernielingen duurden tot 10½ uur. Alsdan waagden wij bevend te gaan
zien, wat er gebeurd was. De kerk van Onze Lieve Vrouwe over de Dijle is zoodanig met
70 bommen doorboord, dat de groote benedenramen uitgerukt en tot ver in den omtrek
weggeslingerd zijn. Stukken arduinen drempels, zware steenen, lagen op het kerkhof
zoo dik verspreid, dat de doortocht onmogelijk was. Het huis van een doctor was van
onder tot boven vernield, overal zijn gebouwen en woningen verwoest. Toen wij te 11
uur de stad verlieten, was het bombardement voor het oogenblik gestaakt; wij weten
75 niet of het later op den dag hervat is.

De verwoesting van Leuven.

Onze correspondent te Antwerpen seint: Een officieele mededeeling bevestigende de
verwoesting van Leuven en de uitbranding van de middenstad, meldt dat mede verwoest
80 zijn de schatten van de universiteit-bibliotheek en de St. Pieterskerk. Deze laatste
was een der schoonste oude bouwwerken van België en is nu geheel in puin. De kerk was
in kruisvorm gebouwd, met zijkapellen, en dagteekende van 1425 en 1597. Zij bevatte
o.a. een prachtigen ijzeren kroonluchter van twaalf armen, van Jan Metsyes;
schilderijen "De Marteldood van den Heiligen Erasmus" en "Avondmaal" van Dirk Bouts,
85 een "Heiligen-familie" van Quinten Metseys, een "Kruisafdoening" van Rogier van der
Weyden, een prachtige gothische koortabernakel van 1450 van Mathias de Layens. Het
stadhuis is eveneens verwoest, mede een der bouwkunstige juweelen van België,
insgelijks door Mathias de Layens gebouwd. Het bevatte schilderijen van Otto Venius,
Cramer, Mierevelt, Van Orley, Coxyen. De archieven van de universiteit dagteekenden
90 uit 1426, sinds de stichting der hoogeschool door Philips den Goede. De Mechelsche
"Onze Lieve Vrouwekerk" heeft ontzettend veel geleden door de beschieting van 31
Augustus. In de zijkapel bevond zich de "Mirakuleuze Vischvangst" van Rubens. Dit
schilderij is onherroepelijk verloren met eenige andere kunstwerken van minder
belang.

In en om Luik. III.

(Van een Maastrichtenaar.) Wat de Luikenaren het meest vreesden: een terugtocht der
Duitsche troepen, is thans geschied. Doch onder de meest gunstige omstandigheden.
Vrijdag en Zaterdag marcheerden onophoudelijk groote troepenmassa's, die van Namen
100 terugkwamen, door Luik, waar zij overnachtten, naar Aken. Zij hadden in twee dagen 60

K.M. afgelegd en zagen er zeer vermoeid uit. De garde-divisie, die wij Zaterdagavond Luik zagen doortrekken, zag er nog martiaal uit, maar toch strompelden vele soldaten meer slapend dan wakker in de gelederen mede, terwijl zeer velen lagen boven op de wagens van allerlei soort, bespannen met de zware Belgische paarden, die de Duitschers in Namen gerequireerd hadden en waarop tevens ransels en verder "Gepäck" geborgen waren. Ook op de veldkeukens zaten of lagen soldaten. Een paar militaire wielrijders, die vooruit gereden waren en hun kameraden zagen voorbij trekken, deelden ons mede, dat in Aken de treinen wachtten, om deze troepen naar de Russische grens te brengen. Het leek ons toe, dat de manschappen, om weer tegen vermoeiende marschen bestand te zijn, een geheelen tijd rust wel noodig hadden. Ook vele paarden droegen sporen van den veldtocht en verschillende bespanningen hadden geleden. Wie voor enkele weken de Duitse troepen België had zien binnentrekken in hun geheel nieuwe kleeding met hun schitterende equimenten, kreeg den indruk, dat er reeds veel van deze divisies moet geveerd zijn. In Luik werd verteld, dat ditmaal twee legerkorpsen naar Duitschland terugkeerden, een aantal, dat gezien den tijd, dien de doortocht duurde, wel juist zal zijn. Van wat er in de wereld gebeurt, weet men in Luik overigens weinig of niets. Het Duitse legerbestuur hangt dagelijks nieuwe biljetten op met de voornaamste oorlogsberichten, in de Duitse en Fransche talen, welke inhoud niet altijd geheel eensluidend zijn, maar... de Belgen gelooven ze niet.

Het gevolg daarvan is, dat de meest onzinnige praatjes de ronde doen en ik al wel tot de conclusie gekomen ben, dat een sensationeele en dus weinig betrouwbare pers nog verre te verkiezen is boven in het geheel geen pers. Want de fantasie van het publiek is onuitputtelijk en zijn goedgeloovigheid kent eigenlijk geen grenzen. Er zou een krant te vullen zijn met al den nonsens, dien Jan-Publiek hier al zoo geloofd en natuurlijk verder verteld heeft. Dat Duitse troepen door Maastricht getrokken zijn, gelooft nog een goed deel der bevolking van Luik; er is mij wel twintigmaal met verontwaardiging over gesproken. Maar ook de officieele personen weten niet, wat er buiten België gebeurt, en zoo heeft uw briefschrijver, die al menigmaal aan een compagnie Duitse soldaten ergens in het veld moest vertellen, wat hij wist omtrent den stand der vijandelijkheden – een karweitje, dat den gewenschten doortocht altijd zeer vergemakkelijkte – j.l. Zaterdag het voorrecht gehad om voor burgemeester en wethouders van Luik aan de hand van de laatstverschenen nummers van het "Handelsblad" een overzicht te geven van den stand der vijandelijkheden zoowel op het westelijk als op het oostelijk front en natuurlijk tevens van de gelegenheid geprofiteerd om zijn weetgierigheid te bevredigen, nadat hij aan die van de heeren magistraten was tegemoet gekomen. Want in Luik wonende Nederlanders, wien ik brieven bracht van familieleden, hadden mij steeds weer gevraagd: "Wat denkt u, moeten wij blijven, of wel, moeten we de eerste de beste gelegenheid benutten om naar Holland terug te keeren?" En op den indruk, dien ik had verkregen bij een herhaald bezoek aan Luik en tevens steunende op het nieuws van het oorlogsveld, had ik steeds geraden: "Blijft kalm in Luik, ge weet wel wat ge verlaat, doch niet wat ge zult terugvinden en mijns inziens is er geen gevaar meer." Doch het gaf mij toch eenige verlichting uit den mond van burgemeester Kleyer te hooren, dat ook hij ried kalm in Luik te blijven, waar alles rustig is en rustig zal blijven. De ontwapende burgerwacht helpt politiediensten verrichten, het geheele garnizoen van Luik bestaat thans uit enkele regimenten Hannoveraansche en Beiersche landweertroepen, en nu ook een commissie, onder voorzitterschap van den heer Tombeur, wethouder van openbare werken te Luik, en geldelijk gesteund door vermogende ingezetenen, begonnen is met den practischen zin, die den Luikenaar kenmerkt, behoeftigen van voedsel te voorzien, gelooven wij zeker, dat hier, menschelijkerwijze gesproken, niets meer gebeuren zal. Deze Luiksche commissie stelt zich voor dagelijks soep uit te deelen, en heeft daartoe in Maastricht reeds vrij aanzienlijke bestellingen gedaan, o.a. van aardappelen en rijst, terwijl ook reeds koffie werd aangekocht. Wij verwezen de heeren, voor het geval zij groote hoeveelheden groenten en aardappelen zouden behoeven, hetgeen later allicht het geval zal zijn – naar den Rijkstuinbouwleeraar te Maastricht, die wel zal zorgen, dat de hem bekende land- en tuinbouwverenigingen, die over groote quantum beschikken, direct tegen de geldende groothandelsprijzen zullen leveren, want het is ook voor België van belang – gezien de onvermijdelijke daling in koopkracht – dat de prijzen aldaar voor eerste levensmiddelen niet te hoog worden.

Want terwijl thans te Maastricht bijvoorbeeld eieren in den detailhandel overal à 5 cents per stuk te krijgen zijn, vraagt men in Luik 20 centimes. Doch gelukkig is de stoombootdienst tusschen Maastricht en Luik voor personen- en goederenvervoer hervat (er vertrokken heden, Maandag, reeds drie volgeladen booten naar Luik), en is ook de spoorlijn weder geheel in orde. Een locomotief heeft j.l. Vrijdag reeds een proefrit gemaakt en er zullen weer geregeld goederentreinen loopen, die niet eerst naar het

station Longdor, doch over een zijlijntje direct naar het stedelijk magazijn van levensmiddelen zullen loopen, terwijl de hoofdintendant van het Duitsche leger te Luik beloofd heeft dat het aangevoerde werkelijk den bevolking ten goede zou komen. 170
Dagelijks worden reeds sinds eenigen tijd 600 K.G. gist uit Nederland ingevoerd; de meeste Luikenaren weten zeker niet aan wie ze danken, dat hun brood thans weer genietbaar geworden is!

Dat Luik echter eerlang veel zal noodig hebben, blijkt uit het feit, dat de dienstdoende ingenieur der Belg. Staatsspoorwegen, die den proefrit naar Eysden 175
meemaakte, aan elke halte deed stoppen en den burgemeester der buitengemeente liet roepen om hem te vragen of ten zijnent levensmiddelen voor Luik verkrijgbaar waren, doch steeds ten antwoord kreeg, dat men integendeel uit de provinciale hoofdstad aanvulling van levensmiddelen verwachtte.

Zooals men weet, werd aan de provincie Luik een oorlogsschatting opgelegd van 180
50.000.000 franken, te betalen in wekelijksche termijnen van tien millioen! Edoch, het vlot niet erg met de betaling. De eerste termijn schijnt betaald te zijn, doch in Brussel heeft de Luiksche burgemeester op zijn aanvraag bij bankiers enz. nul op het request gekregen. De Duitschers hebben verder in de Banque Nationale te Luik niet, 185
zooals wij in ons vorig artikel meldden, elf, doch slechts 6 millioen franken gevonden. Verder hebben de particuliere bankiers de helft van het nog in hun bezit zijnde bankpapier en goud ter beschikking van het gemeentebestuur gesteld, doch dat de Duitschers voorloopig meer dan 10,000,000 franken zullen krijgen, komt ons zeer onwaarschijnlijk voor. Daar ze alle automobielen in Luik gerequireerd en gekocht hebben tegen een bon van 3000 franken per auto, zou de gemeente deze 190
schuldbekentenissen kunnen inruilen tegen stedelijke, waartegen de betreffende eigenaren waarschijnlijk geen bezwaar zullen maken, integendeel! Maar allicht zal men in Luik het antwoord herhalen, door den burgemeester van Brussel den Duitschers gegeven en zeggen, dat men geen geld meer heeft.

Over de houding der Duitsche troepen wordt thans in Luik niet meer geklaagd, doch wel teekenend voor de toestanden voor enkele weken is een brief, geschreven door een 195
Duitsch kapitein uit Göttingen aan den eigenaar eener villa te GrosPierre, tusschen Baufays en Chaudfontaine, en waarvan we een afschrift namen. Deze maakt daarin zijn verontschuldiging over den toestand, waarin, hij de villa gevonden had en dus moest achterlaten, daarbij de verzekering gevende, dat geen zijner manschappen het huis 200
betreden had. Doch hij was de vijfde, die hier den nacht had doorgebracht en gekampeerd had.

En nu ten slotte, alvorens een poging te doen naar Namen te gaan, nog enkele woorden over den gezondheidstoestand van de bewoners der provincie Luik, waarbij ook wij direct belang hebben. In de stad Luik zijn typhusgevallen, het is mij gisteren van 205
medische zijde verzekerd en ik zal morgen naar nadere bijzonderheden informeeren. Het water van de Maas is bar vervuild: op de brug van Visé (de opgeblazen brug is reeds voor meer dan de helft hersteld) zaten gisteren Duitsche manschappen, die ons zeiden, dat vooral voor een week of wat verschillende lijken en krengen aldaar uit de Maas opgevischt waren. In Luik vroeg men Vrijdag grondwerkers tegen 8 franken per dag om 210
de dooden te begraven. Doch ook van de landzijde dreigt gevaar. In de omstreken van Berneau – en allicht ook elders – zijn plaatsen waar een ondragelijke lucht hangt. Daar zagen we o.a. een dood paard, – enkel bedekt met wat stroo, en dat er zeker al 14 dagen lag. Waar hier, *vlak bij de Nederlandsche grenzen*, geheele dorpen plat gebrand en dus verlaten zijn – de Duitsche wachtposten trekken zich steeds verder terug en 215
men ontmoet nu den eersten post pas aan de brug te Visé – behoort o.i. de Nederlandsche regeering maatregelen te nemen. Er is hier wellicht voor het Nederlandsche Roode Kruis, dat vrij de grenzen mag passeeren een dankbare taak weggelegd, daar ook uit menig verbrand huis weinig welriekende geuren opstijgen. Maar in elk geval dient ook de Duitsche gouverneur te Luik gewaarschuwd te worden.

220

DUITSCHLAND.

Gratie aan overtreders der dienstplichtbepalingen.

BERLIJN, 1 Sept. (W. B.) De Keizer heeft een besluit geteekend betreffende de gratie aan wegens overtredingen tegen den dienstplicht enz. veroordeelden, waarin wordt 225
aangekondigd: Wij, Wilhelm, bij de gratie Gods, Koning van Pruisen enz. willen aan allen, die tot den dag van heden zich schuldig maakten aan schending van den dienstplicht of ongeoorloofde landverhuizing, voor zoover ons het recht van gratie toekomt, kwijschelding verlenen van de hun toekomende boeten, vrijheidsstraffen en kosten, indien zij tijdens den tegenwoordigen oorlog onmiddellijk, uiterlijk binnen 230
drie maanden van heden af, in het Duitsche rijk, in de Duitsche koloniën, of op schepen der keizerlijke marine zich voor den dienst aanmelden en geloofwaardig hun goed gedrag tijdens hun afwezigheid kunnen aantoonen. Uitgesloten van deze bepalingen

235 blijven zij, die 1e. hun 45ste levensjaar hebben beëindigd, 2e. hun Deutsche nationaliteit hebben verloren en burgers van een vreemden staat zijn, 3e. die voor den dienst ongeschikt worden bevonden, in zooverre zij wegens hun lichamelijke gesteldheid hun vroegere ongeschiktheid voor den dienst niet aannemelijk kunnen maken.

Inbreuken op het volkenrecht.

240 BERLIJN, 1 Sept. (W. B.) Uit Elzas wordt gemeld, dat Fransche patrouilles herhaaldelijk Deutsche Elzassers, o. w. leden van het Roode Kruis, als gijzelaars naar Frankrijk meenemen. Bij den terugtocht uit Mülhausen bedreigden de Franschen den burgemeester, dat zij bij hun terugkeer voor elken doodgeschoten Franschman, twee Deutsche beamtben zouden fusilleeren. De Deutsche overheid is verontwaardigd over
245 deze inbreuken op het volkenrecht. De openbare meening eischt gebiedend de scherpste represaillemaatregelen.

De Keizer uit Koblenz vertrokken.

250 De Deutsche keizer en het geheele hoofdkwartier zijn Zondag j.l. uit Koblenz vertrokken. Voor zijn vertrek heeft de Keizer aan de burgerij dank gebracht voor haar vaderlandslievende houding en zijn vreugde uitgesproken, dat hij de ernstige dagen van den jongsten belangrijken tijd heeft kunnen doorbrengen te Koblenz, een stad, waarmede hij reeds sedert lang in nauwe betrekking staat.

255 **Geen Engelsche eere-kolonel meer.**

BERLIJN, 1 Sept. (W. B.) (Niet-officieel.) Karl Eduard, hertog van Saksen-Koburg-Gotha, heeft het volgende telegram toegezonden aan den staatsminister v. Bassewitz: "Ik machtig u bekend te maken dat ik het ambt van chef van het regiment Seaforth
260 Highlanders heb opgegeven, daar ik het niet kan overeenbrengen met mijn plichten als bondsvorst chef te zijn van een regiment van een land, dat ons op schandelijke wijze is overvallen."

Duitsche voedingsmiddelen.

265 De volgende cijfers omtrent de Deutsche oogsten en invoeren van voedingsmiddelen worden ons van Deutsche zijde medegedeeld: In de laatste 25 jaren zijn de oogsten van granen als tarwe, rogge, spelt, haven en gerst met meer dan 10 millioen ton, die van enkel broodgewassen, tarwe en rogge, met 5 millioen ton gestegen. De aardappeloogst vermeerderde zelfs met 20 millioen ton. Bij den belangrijken aanwas der bevolking is toch het excedent van den invoer boven den uitvoer van tarwe en rogge in de laatste
270 20 jaren op gelijke hoogte, 1½ millioen ton, blijven staan: een gevolg van de vermeerdering der eigen productie. In verhouding der bevolking daalde het nadeelig verschil van 32 kilogram per hoofd en per jaar in 1900 tot 21 kilogram in het jaar 1913. Volgens de officieele statistiek bedroeg de graanoogst in het jaar 1910/11 25½ millioen ton, het volgend jaar 26 1/4 millioen, het daarop volgend jaar 28 1/3
275 millioen. In 1913/14 was de oogst zelfs tot 30 3/4 millioen ton gestegen. De productie van tarwe en rogge bedroeg in de laatste vijf jaren in doorsnede ongeveer 16 millioen ton. De voeding van 66 millioen menschen vordert slechts 12 millioen ton, en als zaad van dan nieuwen oogst wordt nauwelijks 1½ millioen ton gebruikt.

280 **BELGIË.**

De Belgische missie.

LONDEN, 1 September. (Eigen Bericht.) De Belgische missie, die op weg is naar Amerika om te protesteeren tegen het optreden van Deutschland, heeft heden een bezoek
285 gebracht aan den Koning om dezen te bedanken voor hetgeen Groot-Britannië voor België heeft gedaan.

Wat Antwerpen van Brussel weet.

ANTWERPEN, 1 September. (Eigen Bericht.) De Antwerpsche bladen bevatten inlichtingen, verstrekt door personen uit Brussel, aangaande den toestand aldaar. Sinds vijf dagen
290 komen er Deutsche treinen aan met gepantserde locomotieven, aanvoerende oorlogsmaterieel, kanonnen, cissons, manschappen en paarden. Op één dag, 29 Augustus, moeten zoo een dozijn treinen aangekomen zijn. Krijgsgevangenen worden naar Luik overgebracht. In den nacht van Zondag op Maandag werden een groot aantal Deutsche gekwetsten aangebracht; ongeveer 800 gingen naar de hospitalen St. Pieter en St. Jan.
295

Engelschen uitgewezen.

OSTENDE, 1 Sept. (Reuter.) De Deutsche gouverneur heeft gelast, dat de Engelschen, die te Brussel vertoeven, binnen 24 uren de stad moeten verlaten. De Engelschen

hebben tegen dit besluit geprotesteerd bij den gezant der Vereenigde Staten.

300

Een verklaring van de Belgische legatie.

De Belgische legatie te 's-Gravenhage deelt mede: In antwoord op mededeelingen uit
Duitsche bron, verklaart de Belgische regeering nogmaals, dat het niet waar is dat
uitdeelingen van wapens of schietvoorraad aan de burgerlijke bevolking van België
305 hebben plaats gehad. Van den beginne af aan heeft de regeering integendeel door
middel van proclamaties en alle andere middelen de inwoners gewaarschuwd, dat de
verdediging van het land uitsluitend moest overgelaten worden aan de gewapende macht.
Daarenboven zijn sedert de eerste dagen van Augustus de wapens aan alle burgers,
310 zoowel in de steden als op het platteland, afgenomen. Die wapens, meerendeels
jachtwapens, zijn alle gemerkt geworden met den naam van hun eigenaar en in de steden
achter slot gesteld. Te Namen en te Leuven o.a. heeft men dergelijke gemerkte en
gerangschikte wapens gevonden. Men heeft daaruit zeer ten onrechte afgeleid, dat die
wapens de namen droegen van hen, voor wie ze bestemd waren en niet die hunner
315 eigenaren. De regeering teekent nogmaals met verontwaardiging verzet aan tegen de
belachelijke beschuldigingen van misdrijven, die o.a. te Leuven, door Belgische
vrouwen zouden zijn begaan. Ten slotte wordt door de Belgische legatie medegedeeld:
De Weener bladen, en met name de "Neue Freie Presse" van begin Augustus hebben
verhalen gepubliceerd over beweerde wreedheden, die in België zouden begaan zijn
tegenover Duitsche onderdanen. Deze beweringen zijn van allen grond ontbloomd en de
320 Consul-Generaal van de Vereenigde Staten te Antwerpen, die belast is met de
bescherming der Duitsche en Oostenrijk-Hongaarsche belangen, ontkent dat ruwe
bejegeningen van onderdanen van die landen hebben plaats gehad of dat hunne
eigendommen beschadigd zijn geworden, uitgezonderd dan het verbrijzelen van meubelen
in enkele koffiehuisen. De bedrivers van die daden zijn dadelijk en streng gestraft
325 geworden. De Belgische Minister van Buitenlandsche Zaken heeft het volgende protest-
telegram aan de Oostenrijksch-Hongaarsche doen toekomen door bemiddeling van de
Spaansche Regeering: "Belgische gezantschap te San Sebastian, 30 Augustus 1914.
De Weener dagbladen en met name "Freie Presse" hebben beweerde verhalen gepubliceerd
van uit België gezette Duitschers en Oostenrijkers, volgens welke onze bevolking de
330 grootste wreedheden te hunnen opzichte zou hebben bedreven onder de oogen van de
Belgische autoriteiten. Een zekere Weber zou te Antwerpen door de menigte vermoord
zijn geworden, terwijl te Ostende een bakker, Bischof genaamd, zou afgemaakt zijn met
stokslagen, waarna hem handen en voeten zouden zijn afgesneden. De regeering
335 protesteert met verontwaardiging tegen deze beschuldigingen; zij ontkent formeel dat
lichamelijke gewelddaden tegen Duitsche of Oostenrijk-Hongaarsche onderdanen hebben
plaats gehad. Buiten het stuk slaan van meubels van enkele koffiehuisen, waarvan de
bedrivers streng gestraft zijn, is aan geen Duitsch of Oostenrijksch eigendom schade
toegebracht. Verzoek de Spaansche Regeering ons protest over te brengen aan de
Oostenrijksch-Hongaarsche Regeering. (w. g.) Davignon."

340

ENGELAND.

Een rede van Asquith.

LONDEN, 1 Sept. (Eigen Bericht.) Eerste minister Asquith zal Vrijdag a.s. in een
meeting in Guildhall een rede houden ten gunste van den oorlog. Ook Bonar Law, de
345 leider der oppositie, zal het woord voeren.

RUSLAND.

De Russische infanterie.

Aan een opstel van den oorlogscorrespondent van de "Neue Freie Presse" ontleenen wij
350 het volgende: "De Russische infanterist bezit nog steeds zijn van ouds beroemde
taaiheid." Onze strijders treffen den met de grootste moeite teruggedrongen vijand na
een korten opmarsch weder aan in nieuwe verschansingen en het spel van gisteren en
eergisteren begint van voren af aan. De Franschman trekt tintelend van strijdlust te
355 velde en valt verwoed aan; wordt hij echter verslagen, dan trekt hij zich mismoedig
terug en houdt zich voorloopig buiten gevecht. De Russische soldaat gaat zonder
opgewondenheid den vijand tegemoet en neemt alles kalm op als een beschikking van
God. Zege noch nederlaag maken hem overmoedig, een tegenslag stoort zijn gemoedsrust
niet, hij is gewoon te dulden en zoo duldt hij ook in den oorlog. Langzaam, maar
onverdroten werpt hij zijn verschansingen op, verdedigt ze, laat zich eruit
360 verdrijven en bouwt een eind verder weder nieuwe; iederen voetbreed gronds moeten wij
hem met ons bloed afkopen."

Wat kost een moderne oorlog?

In een der Duitsche bladen vinden wij een becijfering der oorlogskosten in den loop

365 van wat meer dan een eeuw. Daaruit blijkt dat het oorlogvoeren er stellig niet
goedkooper op geworden is. Van indirecte kosten wordt niet gesproken. De milliarden
die verloren gaan door stilstand van landbouw, handel en industrie, door de
vernietiging van eigendom, blijven ongeteld. Wie telt ze! Alleen wat rechtstreeks
370 voor den troep en zijn uitrusting, voeding enz. wordt uitgegeven, is in globale
millioenen te becijferen. Hoeveel de oorlogen der Fransche revolutie, gevolgd door
die van het Keizerrijk, hebben gekost, heeft niemand nagerekend. Maar Engeland alleen
had in dien tijd 26 milliard francs te betalen; van het andere krijgt men zoo een
voorstelling. Rusland moet in de jaren 1812 tot 1815 zoiets van 600 miljoen francs
375 legeruitgaven hebben gehad. Omtrent de rekening van den Krimoorlog weet men iets
meer. De betrokken staten: Engeland, Frankrijk, Rusland, Oostenrijk, Turkije en
Sardinië gaven te zamen 8500 miljoen francs voor hunne veldtochten uit. Ontzaglijke
geldoffers vergde de Amerikaansche burgeroorlog, die vier jaar duurde. Voor de
Noordelijke Staten bedroegen de directe uitgaven alleen 14 milliard francs, en de
380 Zuidelijken vonden onder in den zak een rekening van niet veel minder. Indirect
kostte de strijd nog eens dubbel zooveel: de geheele schade kan men stellen op
omtrent 75 milliard francs. Bloch, aan wiens opgaven de cijfers ontleend zijn, stelt
de uitgaven voor den oorlog van 1866 tusschen Pruisen en Oostenrijk op 1650 miljoen
francs. Maar nog heel wat neer kostte de groote strijd van 70-71. Zoalis men weet
385 wist Duitschland van zijn tegenstander aan oorlogs- en bezettingskosten 5628 miljoen
francs los te krijgen, zoodat Frankrijk het leeuwendeel van de rekening had te
betalen. In 't geheel moet dit rampjaar de Fransche natie, de oorlogsschatting
inbegrepen, niet minder dan 12.667 miljoen francs hebben gekost. Ook de Russisch-
Turksche oorlog van 1877-78 bracht een eb van belang in de kassen der belligeranten.
Beide landen te zamen gaven 6452 miljoen francs uit. In 't geheel heeft in de jaren
390 van 1852 tot 1878, dat is dus een kwart eeuw, het oorlogvoeren de landen van Europa
gezamenlijk een som van 30534 miljoen francs gekost! Nu de "toekomstoorlog". Men
heeft daarover herhaaldelijk schattingen gewaagd, die nu de toekomst geen toekomst
meer is maar een gruwelijkheden, hun voorloopige waarde hebben tot... we de
eindcijfers kennen.

395 De dagelijksche kosten van een oorlog tusschen Drievoudig en Tweevoudig Verbond
berekent Bloch, afgaande op de cijferervaring van vroegere oorlogen, in Marken als
volgt:

	Duitschland	20 miljoen.
	Frankrijk	20 "
400	Rusland	22 ½ "
	Oostenrijk	10½ "
	Italië	10 "

Dat is dus wanneer Italië meedoet, 83 miljoen mark iederen dag. Voor Italië komen nu
Engeland en België in de plaats, wat de berekening eer hooger maakt dan lager. Een
405 jaar oorlogvoeren op die voet zal dus te staan komen op een groote dertig milliard!
Ongerekend de vernielingen, de stilstand van zaken enz.

22 April 1910 verklaarde de Oostenrijksche minister van defensie in den Rijksraad,
dat een oorlog de monarchie op 25 miljoen kronen per dag, dus bij een duur van
slechts zee maanden op 4,3 milliard te staan zou komen. Crammond becijfert in de
410 *Quarterly Review* van October 1910 de uitgaven voor een oorlog van Engeland tegen
Duitschland op 10 milliard mark per jaar. Daarbij te voeden handelsverliezen enz. 16
milliard mark: te zamen 26 milliard. Duitsche deskundigen loopen in hun schattingen
nogal uiteen. Riesser taxeert 500 miljoen mark in de maand, 6½ miljoen milliard per
415 jaar. Doch de *Kreuzzeitung* was vier jaar geleden zoo optimistisch niet, toen ze
verzekerde: het zou 20 milliard per jaar kosten. Wie gelijk heeft zullen de feiten
uitwijzen. Een dure zaak is het oorlogvoeren ongetwijfeld.

SERVIË.

Belgrado, 14 Augustus.

420 Schabats en Belgrado.

(Van onzen gewonen briefschrijver.)

Gistermiddag werd er te Nisch een telegram verspreid, dat ons vertelde dat het
Oostenrijk-Hongaarsche leger de Drina en Save waren overgetrokken bij Losnitsa en
Schabats en beide plaatsen bezet hadden. Losnitsa is een plaatsje van minder
425 beteekenis; Schabats is een stadje van misschien 20,000 inwoners en ligt in de
vruchtbare Matchawa, de korenschuur van Servië. Het is vooral bekend door zijn
uitvoer van landbouwproducten, van vee, maar vooral van pruimen. Schabats heeft voor
de Serviërs, in den vrijheidskrijg tegen de Turken, groote historische beteekenis;
aan de Save ligt nog een stuk van de vroegere vesting, de witte burcht, die echter
430 geen strategische beteekenis meer heeft. In de onmiddellijke nabijheid van Schabats

ligt Mischar, waar in 1806 Karageorge een tienvoudige overmacht van Turken in de pan hakte. Bij deze, voor ons ten minste, onverwachte tijding, vraagt men zich af, welke beteekenis deze overtocht der Oostenrijkers en Hongaren voor Servië hebben kan. Ik kom dan tot de conclusie dat zij voorloopig al zeer geringe waarde heeft, en het zelfs twijfelachtig is of het vijandelijke leger zich daar kan staande houden, zoo de passage bij Belgrado niet geforceerd kan worden. Ik heb vroeger anderhalf jaar in Schabats gewoond en van daaruit vele tochten te paard naar het zuiden van Servië ondernomen, langs de Drina en ook door het gebergte. Ik ken er alle wegen van eenige beteekenis. En op grond daarvan hecht ik geen hooge waarde aan de verovering van Schabats. Van uit Schabats met een leger naar het binnenland te dringen, is absoluut buitengesloten. Van uit Losnitsa voert naar het zuiden langs de Drina een weg, nauwelijks zoo breed, dat twee wagens elkaar passeeren kunnen. Links hooge steenmassa's, rechts de Drina. Van uit dezen weg voeren slechts bergpaden naar het binnenland. Overigens loopen er een drietal wegen door het gebergte, een naar Lebowija, waar een Oostenrijk-Hongaarsch leger even zoo min iets te zoeken heeft als langs de Drina. Een stuk stijgende weg, die op sommige plaatsen meer dan 800 meter bereikt, smal en nauwelijks begaanbaar voor een rijtuig, en twee wegen naar Weljweo; een kortere, maar bergachtige weg, niet veel beter dan die naar Libowija en een langere, meer door de vlakke loopende weg, met een boog over Slowats en die van uit de richting van Obrenowats met geschut te bestrijken is. De Matschwa is slechts een smalle laagvlakte en stijgt naar het zuiden spoedig in hoogte, zelfs tot 800 meter, van waar zoowel de Drina als de Save te bestrijken is.

Voor de Oostenrijkers blijft dus alleen de weg naar het oosten, naar Belgrado over Obrenowats open, maar of deze te forceeren is, is zeer twijfelachtig. Op dien weg zullen de Serviërs gewis zeer sterke posities ingenomen hebben. Men kan het landschap, waar het Oostenrijksch-Hongaarsche legerthans is, vergelijken met een grooten zak. De achterkant van den zak wordt gevormd door de Drina. De beide zijkanten door de Donau en het gebergte, terwijl de opening te vinden is in de richting van Obrenowats. Hebben de Serviërs nu goede posities in het gebergte en zijn zij in staat de opening van den zak bij Obrenowats toe te knopen, dan kunnen zij allen, die in den zak opgesloten zitten, naar believen in de Drina of de Save laten verdrinken. Maar natuurlijk moet den Schwaben de overtocht bij Belgrado belet worden. Ik ben geen strateeg, maar toch verwondert mij de zwakke verdediging van de passage bij Losnitsa en bij Schabats zeer sterk. Ik vraag nu: is er een fout begaan of is er opzet in het spel of ook was de overgang niet tegen te houden? Daarop zullen we spoedig het antwoord vernemen.

Ik maakte onlangs de volgende opmerking tegen enkele Serviërs: Ja, hoort eens, dat is nu alles mooi en goed dat je de Oostenrijkers niet over de Donau en Save laat komen, maar daarmee is betrekkelijk weinig bereikt. Van tweeën een. Of jelui trekken de Save over als je kunt en verplaatsen den strijd op Oostenrijkschen bodem, wat overigens groote gevaren met zich brengt, of jelui laat de Oostenrijkers over de Save komen, daar, waar het jelui het beste past, om te trachten hen te vernietigen. Ik vraag nu: is deze taktiek ook gevolgd? De tijd zal het antwoord moeten geven. Doch hoe het ook zij: de overtocht bij Schabats en Losnitsa acht ik voor het Oostenrijksche leger van luttele beteekenis. De overtocht bij Belgrado blijkt tot nog toe voor het vijandelijke leger een onmogelijkheid te zijn. Nachtelijke pogingen worden er door hem genoeg in het werk gesteld, maar het is alles tevergeefs. Dat de verliezen der Oostenrijkers en Hongaren daarbij groot moeten zijn, ligt voor de hand. Nog immer komen hier in Nisch vluchtelingen aan, die vuur en vlam zijn over de beschieting van Belgrado. Van uit Semlin richt men het vuur direct op de hoofdstraten van Belgrado, op zijn mooie winkels én groote, openbare gebouwen. Wat kan daarmee bereikt worden? Meen[t] Oostenrijk soms, dat de Serviër daardoor den overgang van de Save zal prijsgaven? Kent de Oostenrijker geen Servische geschiedenis meer? De sobere Serviër, die den krijg ingaat, als men hem slechts een half kilo brood per dag verstrekt, geeft zijn posities bij Belgrado niet op, voor hij ze niet meer houden kan, al zou daardoor heel Belgrado met den grond gelijk gemaakt worden. En Oostenrijk heeft zichtbaar dit doel. Men heeft den Duitschers, die in Belgrado verblijf hielden, toegestaan de stad te verlaten en geleid in de richting van Zaribrod, op de Bulgaarsche grenzen. De Oostenrijkers heeft men, tot hun zekerheid, in een gymnasium te Belgrado geïnterneerd. Daaronder ook onze consul, de heer Rapaport, eveneens een Oostenrijker. Want de haat tegen den Oostenrijker is ontzettend groot en zal het ook blijven na den oorlog.

VEREENIGDE STATEN.

495 *(Van onzen gewonen briefschrijver.)* Washington, 15 Aug.

De Vereenigde Staten en de Oorlog.

Het onmogelijke is gebeurd. Amerika is van de rest van de wereld afgezonderd, alsof het op een andere planeet gelegen ware. Wel komen er berichten uit Europa tot ons, maar die gaan alle door de handen van den Londenschen censor, en die brave man past duchtig op dat wij niets te hooren krijgen, dan wat den verbonden tot voordeel is. Dag in en dag uit worden de Duitschers bij duizenden afgemaakt, gevangen genomen of deserteeren zij naar den vijand, enz. Van wat er echter werkelijk gebeurt, weten wij hoegenaamd niets. Uit Duitschland komen enkele, heele enkele, berichten en die geven dan weer een dergelijke overdreven beschrijving van de andere zijde van de quaestie, dat wij eigenlijk heelemaal niets weten van de goede oude waarheid, die in de dagen van Archibald Forbes and McGowan, door brieven tot ons kwam. De moderne oorlogscorrespondent is een onding. Iets dat in Londen zit en daar verhalen uit den duim zuigt. De moderne verslaggeving wordt verricht door een gepensionneerd officier, die met lijmkwast en blauw potlood over alle berichten zijn oog laat gaan, er stukken uit snijdt, er stukken in lapt, en er per slot van rekening een hutspot uit maakt, die weinig meer met de waarheid te doen heeft. Van politiek belang is alleen wat Amerika in het Verre Oosten zal doen. China dat bang is de klappen te zullen krijgen, indien Japan de Duitsche koloniën aanvalt, heeft al angstig naar Amerika uitgekeken voor redding uit den nood en er zijn vele kranten hier die verlangen, dat Amerika aan Japan te verstaan geeft, dat het niet zal dulden dat de Europeesche oorlog ook naar China overslaat. Aan den anderen kant staan zij, die vragen dat Amerika zich geheel en al buiten al de oorlogsverwickelingen zal houden en die wijze menschen zullen het wel winnen. Want zooals het thans gaat, is het niet gemakkelijk, zelfs voor Amerika, zich geheel onzijdig te houden. De Duitschers hier zijn al vol woede en zenden protest op protest naar het Congres, omdat de Telefunken stations onder controle zijn gesteld. De Duitsche draadlooze telegraphie op Amerikaanschen bodem gaf aan de Duitsche schepen, die nog steeds op den Oceaan zijn, dagelijksche inlichtingen wat te doen en wat na te laten. Dat was een schending van de neutraliteit en als zoodanig werd het niet toegestaan. Nu zit een Amerikaansch officier in elk station en controleert de berichten. Daarop verlangden de Duitsche burgers hier in het land, dat dan ook aan alle landen verboden werd in code telegrammen naar Europa te zenden. Dat zou echter een dergelijke verwarring brengen in zaken, dat men daartoe voorloopig niet wil overgaan. Want het eenige resultaat zou zijn, dat dan alle code telegrammen per post naar Canada gezonden werden en vandaar per Engelschen kabel verder zouden gaan.

Duitschland is werkelijk wel geblokkeerd. De duizenden Duitsche en Oostenrijksche reservisten zitten nog steeds in New-York. De consulaten van die landen hebben alle hoop opgegeven hun mannetjes ooit weg te krijgen. Ondertusschen gaan wel elke week schepen vol Engelschen en Franschen en Belgen naar het vaste land. Het Hollandsche consulaat werkt dag en nacht om de Hollandsche reservisten naar huis toe te krijgen. Zoo gemakkelijk gaat dat niet om ineens alle zaken hier op te geven, maar over het algemeen antwoordt Holland goed op den oproep en zijn de schepen van de Holland-Amerikalijn elke week zeker van een aantal jonge Hollanders die naar huis gaan. Ondertusschen verzamelen zich, zoover wij dat uit de couranten op kunnen maken, vele Amerikaansche toeristen in Holland als een asyl en ik kan er niet genoeg nadruk op leggen, dat een goede behandeling van deze plotselinge gasten aan onzen naam in Amerika (en na den oorlog zal dit bij verre het rijkste land zijn), ontzettend veel goed zal doen. Wanneer men er nu nauwlettend op past niet een enkel hotel een voordeeltje te laten slaan uit die berooide vreemdelingen, zal men later zeker een rijken oogst genieten. Dit klinkt materialistisch genoeg. Naast dit belang is er het meer ideëele belang, dat de ellende van velen van die toeristen, die net geld genoeg hadden voor de reis en die op iets dergelijks in het geheel niet voorbereid waren, toch ook wel heel erg is. En aangezien ik u toch niets schrijven kan dat u meer belang zal inboezemen, dan de oorlog die direkt onder onzen neus uitgevochten wordt, zoo neem ik voorloopig afscheid van mijn geëerde publiek, ga naar New-York, zal trachten op een boot te komen, en indien men over eenige weken een zeer onhandig soldaat ziet met heele lange beenen en een grooten neus, dan kan men daar zijn laatsten stuiver aan verwedden, dat dit wijlen de "Handelsblad"-correspondent in Washington is.

Nederland en de Oorlog.

Spoorwegen en de mobilisatie.

Vanwege de militaire autoriteiten wordt medegedeeld, dat de beperkte spoorwegdienstregeling een gevolg is in de eerste plaats van den beperkten steenkolenvoorraad, die na 1 Augustus nagenoeg niet is aangevuld, en in de tweede plaats van het feit, dat een aantal militaire treinen op verschillende stations

worden gereed gehouden om eventueel onze troepenmacht naar een bedreigd front te kunnen samentrekken. Zooveel doenlijk wordt naar de uitbreiding van den spoorwegdienst gestreefd, maar zoolang het gevaar voor inmenging in den oorlog voor N. niet is uitgesloten, laat de verantwoordelijkheid aan het militair gezag niet toe, zich te ontblooten van een hulpmiddel, dat onmisbaar is om een doeltreffend strategisch gebruik der strijdkrachten mogelijk te maken.

Roode Kruis.

570 Een onder voorzitterschap van dr. A. van der Horst te IJmuiden opgericht comité voor hulpverlening is officieel erkend als "Comité van het Nederlandsche Roode Kruis voor IJmuiden".

Uit Maastricht.

575 De Duitse en Belgische gewonden in het Roode Kruis Hospitaal te Maastricht zonden Maandag een telegram van gelukwenschen aan H. M. de Koningin.

Verklaring van Belgische uitgewekenen.

580 Ruim vijftig notabele ingezetenen van Luik, Visé en andere Belgisch» grensplaatsen, die naar Maastricht zijn uitgeweken, hebben een manifest gericht tot hun landgenooten in België. Van dit manifest geeft de "Limb. Koer." de navolgende, vertaling: "De ondergeteekenden, allen Belgische onderdanen, uitgeweken naar Maastricht wegens de droeve gebeurtenissen in hun dierbaar vaderland, vernemen met verbazing, dat op de Nederlandsch-Belgische grens geruchten zijn verspreid over eene beweerde onaangename 585 houding van de Nederlanders tegenover het Belgische volk. De ondergeteekenden stellen er prijs op, uitdrukkelijk te verklaren, dat de Nederlandsche overheden en bevolking als werkelijk onzijdige natie alle Belgische burger-uitwijkelingen met voorbeeldige gastvrijheid ontvangen, waarbij zij aan de noodlijdende personen en gezinnen onder 590 talrijk! – huisvesting, voedsel en kleeding verschaffen, met eene bewonderenswaardige belangloosheid en een edelmoedigheid, die onzen hoogsten lof verdienen. Zij verzoeken hun landgenooten dan ook met nadruk, op hunne hoede te zijn tegen de kwaadwillige geruchten, die uit duistere bron verspreid worden tegen de stipte en eerlijke onzijdigheid van Nederland, – welke geruchten van allen grond verstoken zijn en het 595 vertrouwen verdienen van niet één ernstigen Belg."

Prijsgerechten.

De aandacht wordt gevestigd op de in verfynde prijsgerechten, voorkomende in de Engelsche bladen. 600 *Admiralty Marshal's Office.*
Royal Courts of Justice.
London W. C.
Allen die belang hebben bij niet-vijandelijke ladingen, geladen in vijandelijke schepen die buit gemaakt zijn, en die de loslating dier ladingen of gedeelten daarvan 605 verlangen, moeten zich voor inlichtingen wenden tot de bureaus van Zr. Ms. procurator-general, *Treasury Chamber, White Hall*, Londen, en voor wat betreft de buitenhavens van het Vereenigde Koninkrijk tot de bureaus van de agenten van Zr. Ms. procurator-general, wier adressen kunnen worden verkregen van de collectors of 610 bijzonderheden over de vracht, hetzij deze betaald is of niet, verlangen.
– In de *admiralty division* van de *High Court of Justice* in prijszaken. Sir Samuel Evans, president, zal als prijsrechter zitting houden van Woensdag 2 Sept. af voor de behandeling van alle prijszaken die voor behandeling gereed zijn. Indien vóór dien datum partijen in eene prijszaak der *Admiralty Registrar* doen weten dat zij voor het 615 onderzoek gereed zijn, zal de president terstond een dag voor de behandeling bepalen. Interlocutoire verzoeken kunnen te allen tijde gedaan worden. – Verder bevat de Times dagelijks oproepingen van de *High Court of Justice Probate, Divorce and Admiralty Division*, waarbij belanghebbenden bij een buitgemaakt schip of bij de lading worden 620 gewaarschuwd vóór een bepaalden datum hunne aanspraken te doen gelden. (*St.-Ct.*)

Blokkade van Kiautsjau.

625 Blijkens mededeeling van de Japansche Regeering heeft deze van af 27 Augustus jl. eene blokkade ingesteld voor de kust van Kiautsjau, zich uitstreckende van 120 gr. 10 min. O.L. en 35 gr. 54 min. N.Br. tot 120 gr. 36 min. O.L. en 36 gr. 7 min. N.Br. Aan schepen van bevriende en neutrale Mogendheden, welke bij den aanvang der blokkade binnen het boven aangegeven gebied mochten worden aangetroffen, zou eene tijdruimte van 24 uren worden toegestaan om dat gebied te verlaten. (*St.-Ct.*)

Hollandsch-Belgische betrekkingen.

630 Het Belgische gezantschap te 's-Gravenhage deelt het volgende mede: "Het Ministerie
van Buitenlandsche Zaken van België heeft aan de Belgische pers de volgende
mededeeling doen toekomen: "Wij achten het onze plicht onze medeburgers op hun hoede
te stellen tegen zekere lasteringen, welke door de Duitschers opzettelijk verspreid
635 worden met de slecht verborgen bedoeling, om onze betrekkingen met Nederland te
benadeelen. "Wij wenschen te verklaren dat onze Noordelijke burenen niet opgehouden
hebben tegenover ons de meest strikte onzijdigheid in acht te nemen; zij oefenen een
edelmoedige gastvrijheid uit ten opzichte van onze uitgehongerde, op hun grondgebied
gevluchte landgenooten en betoonen zich volijverig, ons alle goede diensten te
bewijzen, die overeen te brengen zijn met hun toestand van onzijdigen."

640

Kon. Bibliotheek.

Bij ministerieel schrijven ontvangen 1 Sept. is de bibliothecaris der Kon.
Bibliotheek gemachtigd om voor den tijd van het oorlogsgevaar den werkkring der afd.
Documentatie dier Bibliotheek uit te breiden in dezen zin, dat zij in samenwerking
645 met het Ned. Registratueurbureau, gevestigd te Haarlem, alle gegevens ter algemeene
informatie verzamelt en publiceert, die betrekking hebben op den financiëelen en
economischen toestand van het Rijk. Om de uitvoering van deze omvangrijke en
gewichtige taak te bevorderen heeft de bibliothecaris der Kon. Bibliotheek bij besch.
van den Minister van Binn. Zaken in het bijzonder de opdracht gekregen om zich te
650 wenden tot alle Regeeringslichamen en tot alle vereenigingen, wier werkzaamheden
verband houden met den toestand van oorlogsgevaar, en van hen mededeeling en
toezending (Kon. bibliotheek, 34 Lange Voorhout, 's Gravenhage) te vragen van al
hunne besluiten en bescheiden in zake der economische crisis genomen en gepubliceerd.
("St. Ct.")

655

Verbodsbepalingen van uitvoer.

Bij Kon. Besl. van 28 Aug. (*St.bl. no.* 432) wordt de Min. van Oorlog gemachtig[d] om
in bijzondere gevallen ontheffing te verleenen van eenig bij Kon. Besl. uitgevaardigd
of uit te vaardigen verbod van uitvoer van bepaalde artikelen en wordt goedgekeurd de
660 in bepaalde gevallen bereids verleende ontheffingen van eenig verbod als
bovenbedoeld.

665

Bij Kon. Besl. van 28 Aug. (*St.bl. No.* 433) is de uitvoer van vloeibare brandstoffen
verboden, van 1 Sept. af totdat hieromtrent nader bij Kon. Besl. zal worden beslist.

670

De Kroon behoudt zich voor van dit verbod tijdelijke ontheffing te verleenen of in
bijzondere gevallen ontheffing te doen verleenen. (*St. Ct.*)

Laatste Berichten.

675

BELGIË.

Uit Leuven en Brussel.

Een bijzondere berichtgever seint uit Maastricht: Over en langs puinhoopen ben ik
naar Brussel gekomen. Te Leuven heb ik halt gehouden om te zien wat er van die stad
was overgebleven, nadat ik haar in den nacht van Donderdag op Vrijdag zoo helsch had
675 zien branden. Er is niets van overgebleven. Wel is er nog een groot deel van de stad
blijven staan, maar het centrum, het oude historische Leuven, is afgebrand en totaal
verwoest. De puinhoopen liggen over de straten en ieder oogenblik storten de muren
der verbrande huizen neer. De kathedraal en al de universiteitsgebouwen, inclusief de
wereldberoemde bibliotheek, zijn definitief verwoest. Het Stadhuis staat nog, maar is
680 inwendig totaal verbrand. Brussel is uiterlijk nog steeds rustig; het gewone leven
schijnt er door te gaan, maar het kookt en broeit er, temeer omdat er nijpend gebrek
aan levensmiddelen begint te ontstaan, waarin moeilijk zal te voorzien zijn, ondanks
de ingespannen pogingen van dan in deze dagen bewonderenswaardiger burgemeester Max,
die al het mogelijke doet om Brussel te vrijwaren voor het lot, dat Leuven getroffen
685 heeft. Alles wordt in het werk gesteld om een regelmatige distributie van
levensmiddelen te verzekeren, maar de Brusselaars zijn er nu juist niet de menschen
naar om zich bij de Deutsche disciplinaire organisatie neer te leggen. Bovendien
heerscht in de benedenstad ontevredenheid over het verbod tot verkoop van alcohol. En
geen Brusselaar die niet innerlijk kookt als hij ziet hoe de Duitschers heer en
690 meester zijn op zijn boulevards, in zijn straten, in zijn regeeringsgebouwen. De
volijverige secretaris van het Nederlandsche gezantschap, de heer Van Vollenhoven
doch [=doet] al het mogelijke om de positie der Hollanders te Brussel en binnen zijn
bereik liggende andere Belgische steden te verbeteren. Over het algemeen is die

695 toestand niet gunstig vooral tengevolge van het nog steeds stand houdende verhaal,
dat de Duitschers over de Nederlandsche grens zouden zijn getrokken. Het is
ongelooflijk, welke zotte praatjes in verband hiermee te Brussel de ronde doen. De
Hollanders zijn er de dupe van; zij worden met schele oogen aangezien, zelfs hier en
700 daar gemolesteerd. Ben op instigatie van den gezantschapssecretaris aangeplakte
officieele mededeeling dat van neutraliteitsschending door Nederland geen sprake is,
heeft weinig effect. Met dat al mogen wij van de bemoeiingen van den heer Van
Vollenhoven het beste voor de Brusselsche Nederlanders hopen.

Op het Westelijk oorlogstooneel.

Belgische officieele mededeeling.

705 ANTWERPEN, 1 Sept. (Eigen bericht; officieel). Gisteren kon de positie der Duitse
troepen in de omstreken van Assche een beweging naar Dendermonde doen
veronderstellen. De noodzakelijkheid tot het vrijhouden van het land van Waas had tot
versterking der maatregelen tot bescherming geroept. De Duitse troepen, die van
Brussel naar Assche gingen, hebben heden den noordwaartschen marsch niet voortgezet.
710 Ninove werd tijdelijk, evenals Aalst, door Duitschers bezet. De Duitschers zijn
alsdan grootendeels teruggetrokken naar Brussel. Hedenavond is het verkeer in die
streek Land van Waas, Ninove en Aalst hersteld. In de provincie Antwerpen en een
groot gedeelte van Limburg is de toestand dezelfde gebleven als gisteren.

715 **Verpleging van gewonden.**

Het tijdschrift "Voor Sociale Hygiëne" meldt: Met het oog op de mobilisatie en het
dreigende oorlogsgevaar heeft de Minister van Binnenlandsche Zaken aan den voorzitter
van den Centralen Gezondheidsraad bericht, dat hij in geval van nood het gebouw van
den Raad en de daar aanwezige Döckersche barakken enzoo noodig de quarantaine-
720 inrichtingen ter beschikking zal stellen van "Het Roode Kruis" en daartoe met genoemd
hoofdbestuur overleg zal plegen, zoomede betreffende de verschaffing van personeel,
waarbij ook de hulp der hoogleeraren in de chirurgie is ingeroepen en verleend. Dank
zij hun hulp zijn reeds tal van artsen en semi-artsen in het zuiden van het land bij
"Het Roode Kruis" werkzaam. Ook is reeds een barak afgestaan voor aan besmettelijke
725 ziekten lijdende vluchtelingen. Ook hééft het bestuur der "Wilhelminaschool" de
lokalen der school voor opleiding van verpleegsters zoo noodig ter beschikking
gesteld van "Het Roode Kruis".

730 **[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27804]**

EDITIE VAN 4 UUR.

AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

735 **DE OORLOG**

De Algemeene toestand. — Berichten uit de oorlogvoerende landen.

De algemeene toestand.

Overall voorbereiding en afwachting. In Frankrijk is volgens de Fransche officieele
740 berichten een algemeen gevecht aan den gang tusschen de Maas en Rethel. Van daar
dringen de Duitse troepen op; met kracht, maar stuiten zij op tegenstand van de
Fransch-Engelsche macht, die hun wil beletten naar het Zuiden te dringen en zich
tusschen de fortelinie Verdun-Toul-Epinal en de hoofdstad in te schuiven. De
troepenmacht in en om die fortelinie strijdt voortdurend tegen de drie uit het
745 Westen aandringende legers. De Fransche berichten noemen dit een belegeringsslag. Bij
een dier gevechten werd het leger van den Duitschen Kroonprins, die over Longwy
voortdrong, geslagen tusschen Spincourt en Lonquyon; daarentegen behaalde de hertog
van Würtenberg, die uit België voortrukt, een overwinning tusschen Neufhateau en
Paliseul. Het gevecht tusschen de Maas en Rethel heeft nog niet tot een resultaat
750 geleid. Van Duitse zijde is over den voortgang der gevechten in Frankrijk geenerlei
bericht ontvangen.

In Oost-Pruisen is het gevecht tusschen de Duitse en Russische legers volgens de
berichten van den generalen staf te Berlijn belangrijker en van grooter beteekenis
geweest dan aanvankelijk werd aangenomen. De nederlaag van de Russen is aanzienlijk,
755 hst aantal gevangenen bedroeg 70.000, benevens 300 officieren en 9generaals. Dit
succes op het Oostelijk gevechtsterrein zal zeker van invloed zijn op de in
Duitschland heerschende ongerustheid over den Russischen inval. De Duitsch-Russische
grens is zeer uitgestrekt, maar door den voorsprong die Russisch-Polen heeft is de

afstand van het meest westelijk gelegen punt van Rusland, tot Berlijn slechts 180
760 K.M. In Engeland en Frankrijk verwachtte men, dat ongeveer tegelijkertijd met het
bericht van de aankomst der Duitsche troepen voor Parijs, de Russen Berlijn zouden
hebben bereikt. Maar dit zal nu wel niet het geval zijn. De "Manch. Guardian", die
nog niet de jongste berichten van den dag in Oost-Pruisen kende, zeide reeds, dat
765 zulke verwachtingen wat heel optimistisch zijn, omdat de Russen, willen zij naar
Berlijn kunnen oprekken langs dien weg, hun flanken moeten kunnen beveiligen. Vandaar
hun marsch over Tilsit en Koningsbergen. Die marsch is nu ook gestaakt, door de
nederlaag bij Hohenstein, en om geen gevaar te loopen afgesneden te worden, moesten
de Russische flankdekkingen ook terugtrekken.
Het gevecht dat de Oostenrijksche troepen in Russisch-Polen, benoorden Kratnik
770 leveren tegen de Russen is eveneens nog onbeslist. Reeds zes dagen duurt de strijd
voort, waarin de Oostenrijkers, volgens de berichten uit Weenen, met grooten moed
vooruit dringen. Hun pogen is de Russen tot voorbij Warschau terug te slaan. Het
gevechtsfront is daar meer dan 80 K.M. breed. Zoo de Russen er in slagen de
775 Oostenrijksche troepen naar Lemberg terug te drijven is de noordelijke vleugel der
Oostenrijkers, die zich ongeveer bij Ljublin bevindt, verloren. Dan zouden de
Russische troepen Galicië kunnen binnenrukken, Krakou zoo voor hen liggen en de inval
in Duitschland zou over Breslau kunnen worden gesteund. Doch de nederlaag der Russen
in Polen zou, in verband met de nederlaag bij Hohenstein en met de in Polen
heerschende stemming tegen de Russen, voor deze Russische legers wel eens zeer
780 noodlottig kunnen zijn. Met groote belangstelling wordt daarom uitgezien naar de
berichten over den grooten strijd, die tusschen Warschau en Lemberg wordt gestreden.

Op het Westelijk oorlogstooneel.

Een Duitsche vliegmaschine boven Parijs.

785 PARIJS, 1 Sept. (Reuter.) Een Duitsche vliegmaschine vloog hedenavond boven Parijs en
liet twee bommen vallen. De eene sprong uiteen in de rue Hannovre bij de Avenue de
l'Opéra en richtte slechts onbeduidende schade aan, de andere viel op een huis in de
rue Mail en barstte niet. Zij werd teruggevonden in een kamer van de bovenste
verdieping. Ze is kegelvormig en ongeveer 20 c.M. hoog.

790 PARIJS, 2 Sep. (Reuter) via Londen. Ondanks de aanvallen door Duitsche aeroplanes
boven de stad gedaan, blijft de stad rustig en vast besloten tot het einde toe vol te
houden. Op de Place de la Bourse schoten twee soldaten op het Duitsche vliegtoestel,
dat echter niet werd beschadigd, doch verdween.

795 PARIJS, 2 Sept. (Reuter.) De Amerikaansche gezant richtte aan zijn regeering een
rapport over het werpen van bommen in Parijs — dat hij niet alleen beschouwt als een
onmenselijke daad, maar tevens als een schending van de Haagsche Conventie.

800 PARIJS, 2 Sept. (Reuter.) Op nog vier andere plaatsen van de stad werden bommen
neergeworpen.

Aan de Vogezen.

805 PARIJS, 2 Sept. (Reuter) via Londen. Een officieele mededeeling van gisteren zegt,
dat de toestand in Lotharingen en aan de Vogezen onveranderd is.

Een Zeppelin boven Antwerpen.

810 ANTWERPEN, 2 Sept. (Reuter.) Te 3.35 vloog opnieuw een Zeppelin boven Antwerpen, die
met geweren en geschut werd beschoten.

ANTWERPEN, 2 Sept. (Reuter.) De Zeppelin bewoog zich van het noorden naar het zuiden.
Een bom viel op de spoorlijn, doch veroorzaakte hier geen schade. Volgens latere
inlichtingen zijn in het geheel tien huizen ernstig beschadigd. Achter deze huizen
liet de Zeppelin nog vijf bommen in een weide vallen, waar zij groote gaten in den
815 grond sloegen zonder verdere schade aan te richten. Men vermoedt, dat het luchtschip
geraakt is door het vuur uit de fortten, de bemanning liet achter elkaar acht of negen
bommen vallen om vlugger te kunnen ontsnappen.

Engelsche berichten.

820 LONDEN, 2 Sept. (Eigen bericht.) De "Daily Mail" meldt: De Duitsche Keizer kwam
Zaterdag te Charleroi, bezocht het slagveld, reed daarna in een auto naar Mons, en
bracht den nacht door in Brussel, in het Hotel Bellevue. Het koninklijk paleis te
Brussel is in gebruik bij den Duitschen generalen staf. De "Times" verneemt uit
Dieppe: Er zijn geen Duitschers te Abbeville. Een Amerikaan, die vergunning had

825 gekregen door Duitsche linies te gaan, verhaalde aan den "Times"-correspondent te Ostende, dat de Duitschers het stadhuis te Namen in de lucht hadden doen vliegen. De reden waarom is onbekend.

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

830 **De slag bij Hohenstein.**

De "Frankf. Ztg." bevat de volgende mededeeling van zijn oorlogscorrespondent over den slag bij Hohenstein, in Oost-Pruisen, waarin volgens de berichten van den Duitschen generalen staf, 70,000 Russen, onder wie 300 officieren, gevangen werden genomen. De correspondent zegt: In een harden strijd, die drie dagen duurde, 835 behaalden de Duitsche legers een groote overwinning op de voortdringende Russen. De Russische troepen wilden van Hohenstein, dat zij twee dagen bezet hadden, naar Osterode en Duitsch-Eylau voortrukken. Bij Hohenstein werden zij tegengehouden door een landweerddivisie, in het zuiden ondersteund door de rechter nevendivisie, in het noorden door een uit Allenstein opdringend legerkorps. (Hieruit zou dus blijken, dat 840 Allenstein, volgens Russische berichten over Londen door de Russen bezet, in handen der Duitschers moest zijn.) De zuidelijke divisie greep over Neidenburg met sterk gebogen rechtervleugel de Russen aan, terwijl de Duitsche troepen uit het Noorden over Allenstein, Wartenburg en Bischofsburg met een sterken linkervleugel-aanval de Russen aangrepen. Zodoende waren de Russen aan drie zijden omringd, en werden zij, 845 na een hevig gevecht teruggeslagen naar het Oosten en Zuidoosten in de Masurische meren en de moerassen. In Hohenstein zelf was de strijd zeer verbitterd. De stad was door de Russen bezet, en werd door de Duitsche artillerie beschoten, zoodat zij gedeeltelijk in brand werd gezet. In de huizen en in de slooten langs den weg lagen hoopen Russische dooden. Het aantal Russische gevangenen was 70,000, een 850 driehonderdtal officieren en twee generaals. Bovendien werden vele kanonnen, wagens en vaandels buit gemaakt. Door deze overwinning vangeneraal von Hindenburg zijn, naar de correspondent meldt, de vijf of zes Russische legerkorpsen, die in Zuid-Oost-Duitschland waren gevallen, uiteengeslagen en vernietigd.

855 **Heldhaftig gedrag van Oostenrijkers en Hongaren.**

BERLIJN, 2 Sept. (W. B.) Van niet-ambtelijke zijde wordt uit Krakau gemeld: De bladen deelen het een en ander mede over het optreden der Oostenrijksch-Hongaarsche troepen in de gevechten aan de Galicisch-Russische grens. Zij vochten met buitengewone 860 dapperheid en vielen den vijand met groote kracht aan. Reeds zijn talrijke Russische krijgsgevangenen aangekomen. De "Nowo Reforma" beschrijft hoe de Oostenrijkers en Hongaren in den slag bij Krasnik onder een hagelregen storm liepen op de Russische stellingen, welke zij, voorgegaan door hun dappere officieren, namen.

Uit het verre Oosten.

865 **De Japanners voor Kiautsjau.**

TOKIO, 2 Sept. (Reuter.) De Japanners hebben 7 eilanden om Kiautsjau bezet en hebben meer dan duizend mijnen opgevischt uit de wateren om Kiautsjau.

Op Zee.

870 **Duitsche berichten over het zeegevecht.**

De Duitsche regeering heeft over den ondergang van de torpedoboot V. 187 een verhaal van een ooggetuige doen verspreiden, waarin gezegd wordt: De torpedoboot werd uit het Noorden aangevallen en was weldra omringd door Engelsche torpedojagers en 875 onderzeeërs. Aan boord van de V. 187 bevond zich, behalve de commandant, ook de flotielje-chef, de kapitein ter zee Ballis. Het schip verzette zich tegen de overmacht, doch verloor spoedig een deel van zijn bewegingsvrijheid. Het schip draaide onder het vijandelijk vuur van den vijand, om met dezen in een passeergevecht te komen, doch werd door de vele treffers spoedig belemmerd in zijn manoeuvreer-vaardigheid. Opdat de V. 187 den vijand niet in handen zou vallen werd een lading 880 binnen boord tot ontploffing gebracht, zoodat het schip snel zonk. De bemanning bleef tot het laatste oogenblik aan de stukken. De kapitein ter zee Ballis, en de commandant der V. 187, kapitein-luitenant Lechler, stierven den helden dood. De Engelsche vlootvoogd liet dadelijk booten uitzetten om de nog levenden van de bemanning op te nemen. Bij de nadering van andere Duitsche strijdkrachten liet hij de 885 booten in den steek, zoodat de meeste geredden aan boord van Duitsche schepen konden worden opgenomen. Op het geschutvuur bij Helgoland snelde de Duitsche kruiser "Ariadne" onmiddellijk te hulp. Toen zij in de voorpostenlinie aankwam trokken de Engelsche schepen reeds in westelijke richting terug. De "Ariadne" aanvaardde dadelijk de vervolging en poogde opnieuw voeling met den vijand te krijgen. Daarbij 890 werd plotseling een Duitsche kruiser opgemerkt, die met twee Engelsche

pantserkruisers in gevecht was. De "Ariadne" snelde den Duitschen kruiser te hulp doch een schot in de voorste ketelruimte maakte dadelijk de helft der ketels onbruikbaar, zoodat het schip nog slechts een snelheid van 15 zeemijlen had. Na een half uur werd het achterschip in brand geschoten; de brand breidde zich snel uit. De
895 voorste machinekamer kon nog onder water worden gezet, de achterste ging niet meer. De "Ariadne" was den ondergang gewijd. De manschappen kwamen samen op het voordek, en riepen driemaal "hoera!" Toen zongen zij het vlootlied en "Deutschland, Deutschland über alles!" Twee Duitse schepen waren inmiddels nabij gekomen en namen de
900 bemanning van de "Ariadne" over. Toen zonk de "Ariadne". Van de bemanning waren de eerste officier, kapitein Tranch, de scheepsdonker [dokter?], de ingenieur en 16 man gedood; een groot aantal menschen werden gewond.

DUITSCHLAND.

Dagboek van den oorlog. V. 10 Augustus.
905 door G. VAN LISSA.

De korte, voor buitenlanders meer enerveerende, dan gevaarlijke vreemdelingen-Hetze is al voorbij. Ik kan nu gerust op straat mijn moedertaal spreken, zonder de kans te loopen van een "polizeiliche Feststellung". Wij, Nederlanders, hebben thans bij de Duitschers een wit voetje. De berichten omtrent de goede behandeling der Duitse
910 vluchtelingen uit België, omtrent de hulpvaardigheid van ons Roode Kruis in Zuid-Limburg, deden de sympathieën voor de "Holländer" zéér stijgen. Nederland is troef op dit oogenblik in Berlijn bij het publiek van de straat, bij de menschen, die hun wijsheid putten uit de kranten, welke niet moede worden Holland een pluim te steken op den hoed. Hoe ontelbare malen is me dezer dagen gevraagd: "Und was macht das kleine Holland?" En op het antwoord: "Wir bleiben natürlich neutral"; klonk een
915 welgemeend: "Das ist recht so." Voorbarige Duitschers, die al aan het verdeelen waren – een volk, dat bij het begin van zoo'n reusachtigen strijd zich zelf niet reeds de overwinning toekent is ten doode opgeschreven – voegde er aan toe: "Sie bekommen ganz gewiss Antwerpen von uns geschenkt." Gelukkig zweept een oorlog niet alleen de
920 hartstochten fel op, doch maakt hij ook wel eens menschen edelmoedig. Nu voor den overwinnaar de Europeesche pruimenboom zoo vol hangt, wordt op één enkele sappige vrucht niet gelet...

De spionitis is genezen, de Fremdenhetze voorbij. Hevig was ze niet en tot ongeregeldheden van eenige beteekenis leidde ze evenmin. Men heeft zelfs de
925 onderdanen van de staten, waarmee Duitschland op dit oogenblik in oorlog is, niet gedwongen de hoofdstad te verlaten. Een duizend Russen werden geïnterneerd in de barakken van het legerkamp te Döberitz, een paar uur loopens van Berlijn. Daar huisden gemoedelijk bijeen een grootvorst, studenten, werklieden en ook de ambtenaar van het openbaar ministerie te Kiew, die een wereldberoemdheid verwierf door zijn
930 requisitoir in het Beilis-proces. De dienstplichtige Russen moeten natuurlijk in het land blijven. Zij hebben zich om de drie dagen te melden bij de politie-autoriteiten. Anders kunnen ze, evenals de Franschen en de Engelschen, staan en gaan waar ze willen.

Het Berlijnsche leven gaat zijn gewonen, kalmen gang. Een paar dagen hadden we te
935 kampen met iets, dat leek op een verkeers-calamiteit. De groote sterke auto's waren door het legerbestuur aangekocht, dat ook beslag gelegd had op de benzinedepots. Er was in de stad bijna geen autodroschke te krijgen. De autobussen moesten voor het grootste gedeelte er ook aan gelooven. Het boven dek werd afgekapt en in de ruime, hobbелende bakken reden de soldaten naar hun nieuwe garnizoensplaatsen. De
940 "ondergrond" moest zijn dienst beperken. Een groot gedeelte van het geschoolde personeel was onder de wapens geroepen. Bij de electriche tram dito dito. De directie stelde als conducteurs aan vrouwen van de thans voor het vaderland vechtende kaartenknippers. De vrouwen hadden de uniformjassen van de mannen aangetrokken, welke wat ruim om het lichaam slobberden. Ze maakten het haar hoog op, duwden de wrong
945 onder de uniformpet. En klaar waren ze om kaartjes uit te geven, de Groschen en... de fooien in ontvangst te nemen. Maar het was den armen vrouwen aan te zien, dat het staan heel den dag op den schuddenden, trillenden wagen erg vermoeide. Nu zullen waarschijnlijk werkeloze mannen opgeleid worden voor conducteur. In deze dagen werd de paarden-droschke in eere hersteld. De knollen voor deze vehikels kwamen niet in
950 aanmerking voor het leger. Een mensch past zich spoedig aan de omstandigheden aan. Men klaagt nu niet meer over de verkeers-beperking. De oorlog zal nog wel erger ellende brengen! En wie reden meent te hebben nu reeds te klagen, doet verstandig even op straat te gaan om te kijken naar de troepen, die gepakt en gezakt in de brandende zon marcheeren, naar de vrouwen, die nu in de winkels het stellen moeten
955 zonder mannelijke hulp, naar de magazijnen, waar het thans zoo stil en leeg is. Waar zijn nu de duizenden, die iederen morgen, middag en avond het "Konfectionsviertel"

bevolkten, de straten die uitkomen op den Hausvogteiplatz? Waar blijven de werklieden van de groote electriche fabrieken. Handel en industrie zijn lam geslagen. Schepen durven niet meer uitvaren.

960 We zijn pas in het begin, en de ellende maakt zich nog niet merkbaar. Maar zullen weldadigheids-vereenigingen in staat zijn op den duur het leed, den kommer te verzachten? Allen slaan de handen ineem om te helpen. Waarachtig de geestdrift openbaart zich in Berlijn niet op goedkoope wijze. Maar in de industrie-stad bij uitnemendheid vreest men het monster, dat ellende heet, toch, al zal er voor langen
965 tijd eten en drinken genoeg zijn, al zullen zij, die geven kunnen, niet moede worden te geven. Op straat, zelfs in de grootste drukte, blijft de stemming ernstig enthousiast. Alleen wanneer de generale staf een zijner korte, kernachtige overwinningsberichten publiceert, dan uit zich de geestdrift in zingen van vaderlandslievende liederen, in het uitsteken van vlaggen, in een blij patrouilleeren
970 langs Unter den Linden.

We zijn ook hier natuurlijk niet verschoond gebleven van een razzia op vreemde woorden. Een tikje humor kan men in deze ernstige tijden wel verdragen. De winkels, die zich tot nu met trots genoemd hadden de "Prince of Wales" – natuurlijk een elegant kleeren-magazijn voor heeren- of de "English shoestore", plakten over de
975 gouden letters, in thans zoo anti-Duitsche volgorde opgesteld, strooken wit linnen. Een restaurant, dat zich Piccadilly noemde heet nu restaurant Vaterland. Hotel de Russie leeft verder als hotel Friedrichsbahnhof. De haat tegen Frankrijk is niet zoo groot, dat voor "hotel" het goede Duitsche woord "Gasthof" gebruikt wordt, dat in veler ooren eenigszins burgerlijk klinkt. En "Wirtshaus" voor "restaurant" is een nog
980 grootere vernedering. Spijskaarten moesten natuurlijk gezuiverd worden van Fransche woorden. Maar deze operatie is niet zoo gemakkelijk, waar de goede keuken nu eenmaal in Parijs gedoopt werd. Kon er, niettegenstaande de grootste scherpzinnigheid, geen goed Duitsch woord gevonden worden voor een Franschen soortnaam, dan werd het Fransche woord maar eenvoudig geschreven volgens de Duitsche uitspraak. En nu krijgen
985 wij bij ons gebraden biefstukje geen bearnaise meer, maar "Bearner Soce". "Ragout" ziet er thans uit als "Ragu", "Remoulade" als "Remulade", "Baiser" – een soort van schuim met slagroom – als "Bäseh". Niettegenstaande men in Deutschland toch wel weet wat een zoen is. "Reineclauden" eet men niet meer in dit pruimenrijke jaar. Wel "Rhänkloden". "Hummermayonaise" heet thans "Hummersalat mit Oeleiertunke"... De
990 "Aubergine" wordt opgediend als "Buttergurke". De Gorgonzola is geschrapt van de spijslijst. Waarschijnlijk omdat de waard geen vertrouwen heeft in den Italiaanschen bondgenoot. Maar den Neuchateller laat hij leven. In de overtuiging natuurlijk, dat dit een product is van het neutrale Zwitserland, terwijl het inderdaad komt uit Frankrijk... Intusschen heet de hoogste onderscheiding in Deutschland voor dapperheid
995 op het slagveld gegeven het kruis *pour le mérite!* En de Duitsche soldaten vechten in *bataljons* en *regimenten*, merken de weldaden van een goede *intendance*. Al krijgen ze ook geen "Hummer mit Oeleiertunke"...

De economische toestand in Deutschland.

1000 De door Richard Calwer uitgegeven economische verslagen geven het volgende beeld van het zakenleven: De overwinningen, die Deutschland tot nu toe behaald heeft, hebben ook op de zakenwereld een gunstigen invloed gehad, zoodat het vertrouwen en de goede verwachtingen spoediger terugkeeren dan men eerst kon aannemen. Gelijk vanzelf
1005 spreekt, kan het economisch verkeer onder den druk en het voortduren van den oorlog beslist niet plaats hebben in hetzelfde tempo als in normale tijden, toch zullen naast landbouw ook zeer vele bedrijven zooveel gelegenheid tot arbeid krijgen, als noodig is om de meerderheid der arbeiders aan het werk te kunnen houden. Voor alles zal het bouwbedrijf veel te doen krijgen. Vermelding verdient ook, dat de werven belangrijke bestellingen zullen krijgen. Verder zal de automobielinindustrie moeten
1010 zorgen voor vervanging van de te velde snel onbruikbaar wordende automobielen. Om kort te gaan, het zal aan gelet tot arbeid niet ontbreken, wanneer de oorlog verder gunstig is voor Deutschland.

BELGIË.

1015 Oostenrijk en België.

De "Nieuwe Gazet" publiceert in extenso het antwoord van de Belgische regeering op de oorlogsverklaring van Oostenrijk: "België heeft steeds met alle naburige staten zonder uitzondering vriendschappelijke betrekkingen onderhouden. Het heeft gewetensvol alle plichten vervuld, die de onzijdigheid het oplegt. "Indien het heeft
1020 gemeend de voorstellen van Deutschland niet te moeten aanvaarden, dan is het omdat deze schending inhielden van de verbintenissen, welke het had aanvaard ten opzichte van Europa, verbintenissen, welke de voorwaarden geweest zijn van de stichting van

1025 het Koninkrijk België. "Het heeft niet geloofd dat een volk, hoe zwak het ook zij,
zijn plichten mag miskennen en zijn eer ten offer brengen door zich te buigen voor de
macht. "De regeering heeft niet alleen den tijd van het ultimatum, afgewacht, maar
zelfs de schending van zijn grondgebied door de Duitsche troepen alvorens een beroep
te doen op Frankrijk en Engeland, welke evenals Duitschland en Oostenrijk zijn
1030 onzijdigheid hadden gewaarborgd en zich verbonden hadden om namens en krachtens de
verdragen mede te werken tot verdediging van het Belgische grondgebied. "Door niet de
wapenen den indringer terug te slaan heeft het zelfs niet een daad van vijandschap
vervuld, volgens de bepalingen van artikel 10 der Conventie van Den Haag over de
rechten en plichten der onzijdige staten. "Duitschland heeft zelf erkend, dat zijn
overval een schending is van het volkerenrecht, en daar het zich niet kan
1035 rechtvaardigen, heeft het zich beroepen op zijn krijgskundig belang. België ontkent
beslist de bewering dat de Oostenrijksche en Hongaarsche uitgedrevenen een
behandeling zouden ondergaan hebben in strijd met de eerste eischen van
menschelijkheid. "De Koninklijke regeering heeft van het begin der vijandelijkheden
de strengste bevelen gegeven, wat de bescherming der Oostenrijksche en Hongaarsche
personen en eigendommen betreft."

1040

FRANKRIJK.

Het nieuwe ministerie.

De "Temps" van den 27sten Augustus, heden door ons ontvangen, wijdt enkele woorden
aan het tweede ministerie-Viviani, waarin zes nieuwe ministers hebben plaats genomen.
1045 Reeds onmiddellijk na het uitbreken van den oorlog had de premier zich andere
medewerkers willen kiezen, schrijft de "Temps", doch het blad weigert zich uit te
laten over de redenen waarom, aan dat plan geen uitvoering is gegeven. Daartoe is het
thans niet de geschikte tijd, meent de "Temps". Hetzij voldoende te zeggen, dat een
keer te meer de slapheid van den een en de vooringenomenheid van een ander het
1050 vaderland gevaar hebben doen loopen. Het oorlogvoerende Frankrijk mist het recht de
hulp en steun van welken zoon ook af te wijzen en wel het minst als het personen
betreft, die de bewijzen hebben gegeven karakter, vooruitzienden blik en
koelbloedigheid te bezitten. Thans gaat het om het behoud van het hoogste en tot de
verdediging daarvan moeten alleen kunnen bijdragen die vertrouwen wekken door hun
1055 juist gebleken inzicht en hun daden. Een oogenblik is het denkbeeld gerezen om
dubbele ministeries te vormen, maar dat onzalige plan is al spoedig opgegeven. De
"Temps" had gaarne onder de leden van dit "ministerie van landsverdediging"
Clemenceau en Tichon gezien. Naast Sembat en Guesde had een plaats moeten ingeruimd
worden voor Barthou, den krachtigen verdediger van de driejaarswet. Het blad spreekt
1060 ten slotte volledig vertrouwen uit in het nieuwe kabinet welks devies ongetwijfeld
luidt: Vouloir, toujours vouloir, vouloir le plus fortement.

De commandant van de stelling te Parijs.

Den 28sten Augustus is generaal Gallieni, tot dusver commandant van een divisie,
1065 benoemd tot militair gouverneur van Parijs en bevelhebber over de legers in de
stelling Parijs. Generaal Gallieni is 65 jaar oud. In 1868 kwam hij op de militaire
school van St. Cyr. Toen de Fransch-Duitsche oorlog uitbrak was hij onderluitenant.
In dien rang nam hij deel aan den strijd bij Bazielles en Sedan, waar hij
krijgsgevangen werd gemaakt. Na terugkeer in het vaderland werd hij ingedeeld bij de
1070 koloniale infanterie. In verschillende rangen diende hij in de koloniën, waar hij
talrijke gevechten leverde. In 1896 tot brigade-generaal bevorderd, werd hij naar
Madagascar gezonden voor de pacificatie van het eiland. Drie jaar later werd hij
divisie-generaal en belast met het bevel over het 14e legerkorps te Lyon. Sinds 1908
maakt generaal Gallieni deel uit van den Hooger Raad van Oorlog.

1075

Zwijgen en afwachten.

De "Temps" legt den kamer[s]trategen het zwijgen op. Al die geleerden, die aan ieder,
die het hooren wil, vertellen dat er fouten zijn en worden gemaakt en welke fouten,
en dan hun wijsheid uitkramen over de te volgen taktiek, moesten nu eens den mond
1080 houden, merkt de "Temps" zeer terecht op. In de eerste dagen heette het, dat de
Fransche legers binnen enkele weken te Berlijn zouden zijn; nu weer is het juist het
tegenovergestelde en is Frankrijk volgens hen al verslagen, zijn de Fransche legers
van den aardbol weggevaagd. Men behoort dezen slechten Franschen den mond te snoeren.
In deze hoogsternstige tijden moet met angstvalligheid alles vermeden worden wat het
1085 voor indrukken zoo vatbare Fransche volk de noodig kalmte [en] koelbloedigheid zou
kunnen doen verliezen. Een ontzettende worsteling is begonnen, waarbij ieder onzer
zijn plicht moet doen – en dan is de plicht van de burgerij toch nog heel wat
gemakkelijker te vervullen dan die van den militair, die ginds zijn leven waagt. Wij,

overigen, hebben slechts te zwijgen en ons te onthouden van oordeelen en
1090 veroordeelen, en vooral van fantaseeren. Wat weten wij, die rustig in onze huizen
zitten, van de bovenmenselijke inspanning, zoowel lichamelijk als zedelijk, welke
van de troepen geveerd wordt! Welke heldendaden worden daar aan het front verricht!
Kan bijv. iemand woorden vinden om de houding te huldigen van generaal de Castelnau,
1095 die zijn twintigjarigen zoon aan zijn zijde ziet sneuvelen en, zichzelf met ijzeren
wilskracht beheerschend, bedaard voortgaat zijn bevelen te geven voor de leiding van
het gevecht! Den achtergebleven toeschouwers van dezen gigantenstrijd past slechts
een bescheiden zwijgen.

ENGELAND.

1100 *(Van onze Londenschen berichtgever.)* Londen, 28 Augustus.

Het dagboek van een eiland-bewoner. XXI.

In het Lagerhuis is gisteren èn door den Eersten Minister, èn door den leider der
Oppositie – is er nog sprake van Oppositie in dezen tijd? – Bonar Law, èn door den
leider der Nationalisten, John Redmond, hulde gebracht aan hetgeen de Belgen gedaan
1105 hebben om met opoffering van goed en bloed hun onafhankelijkheid te verdedigen.
Niemand die dit huldebetoon, die de erkentelijkheid door het Britsche Parlement
uitgesproken jegens onze zuider-naburen, die deden wat andere kleine staten – de heer
Asquith wees op Athene en Sparta, op de Zwitsersche kantons, niet het minst op
Nederland – deden om zich te handhaven, misplaatst zal noemen. De Belgen streden,
1110 waarvoor Engeland met hen ten strijde is gegaan, om de waarde van een "stuk papier".
Want zoo heeft de Kanselier van het Duitsche Rijk gemeend te mogen noemen het
tractaat, waarbij de Groote Mogendheden, óók Duitschland, de neutraliteit van België
gewaARBORGd hadden. Dit leeren wij uit een ander Witboek, gisteravond door de
Engelsche Regeering aan het Britsche Parlement overgelegd. Het is een officieele
1115 verklaring, door den Engelschen Gezant te Berlijn overgelegd aan zijn Regeering,
waarin hij verslag geeft over het feitelijk afbreken der vriendschappelijke
betrekkingen tusschen Duitschland en Groot-Britannië. Het is een staatsstuk, dat een
belangrijk en historisch-geworden supplement kan genoemd worden tot het Blauwboek van
Sir Edward Grey, een paar dagen na het uitbreken van den oorlog openbaar gemaakt en
1120 in zijn hoofdzaken reeds door mij vermeld.

Welnu, in die verklaring van den gewezen Britschen Gezant te Berlijn, Sir W. E.
Goschen, deelt hij allereerst mede, dat hij nog op dien 4en Augustus, den dag van
Engeland's ultimatum bij den Minister van Buitenlandsche Zaken Von Jagow, alles in
het werk stelde om Duitschland te nopen niet tot schending der Belgische neutraliteit
1125 over te gaan, iets wat niet meer baten mocht. De gezant gaf toen het verlangen te
kennen althans den Rijkskanselier nog even te spreken, en toen hem daartoe
gelegenheid was gegeven, ging hij den heer Von Bethmann-Hollweg bezoeken, en van die
ontmoeting doet hij het volgend merkwaardige verhaal. "Ik vond den kanselier in zeer
opgewonden stemming. Zijn Excellentie begon dadelijk met een redeneering, die wel
1130 twintig minuten duurde. Hij zeide, dat de stap, door de Britsche Regeering gedaan,
zoo vreeselijk mogelijk was; alleen om een woord – "neutraliteit", een woord dat in
oorlogstijd zoo vaak op zijde was geschoven – alleen om een "stuk papier" ging Groot-
Britannië oorlog verklaren aan een bevriende natie, die niet anders wenschte dan in
vriendschap met dat land te leven. Al zijn pogingen in die richting gedaan waren
1135 nutteloos gemaakt door dezen laatsten vreeselijken stap, en de politiek, waaraan hij
zich, zooals ik wist, steeds gewijd had sedert hij zijn ambt had aanvaard, was nu in
elkaar gevallen als een kaartenhuis. Hetgeen wij gedaan hadden was onbegrijpelijk;
het stond gelijk met een man van achteren aan te grijpen, terwijl deze om zijn leven
vocht met zijn aanvallers. Hij stelde Groot-Britannië verantwoordelijk voor al het
1140 vreeselijke dat gebeuren mocht. "Ik protesteerde ten sterkste tegen die redeneering
en zeide dat, evengoed als hij en de heer Von Jagow mij wenschten duidelijk te maken
dat het wegens strategische redenen een zaak van leven of dood voor Duitschland was
door België te gaan en de neutraliteit van dat land te schenden, het om zoo te zeggen
een zaak van leven of dood voor de eer van Groot-Britannië was, dat het zou houden
1145 zijn plechtige belofte, zijn uiterste best te doen de neutraliteit van België te
verdedigen, zoo deze mocht worden aangerand. Die plechtige belofte moest worden
gehouden. Welk vertrouwen kon iemand anders in de toekomst meer stellen in de
beloften door Groot-Britannië gedaan. De Kanselier zeide: "Maar tot welken prijs zal
die belofte gehouden worde? Heeft de Britsche regeering dat wel overdacht?" Ik
1150 stelde voor zijne Excellentie zoo duidelijk mogelijk in het licht dat vrees voor de
gevolgen moeilijk kon worden aangegrepen als een excuus om plechtige verbintenissen
te verbreken; doch Zijne Excellentie was zóó opgewonden, blijkbaar zóó aangepakt door
de tijding van onze handeling, en zóó weinig geneigd naar reden te luisteren, dat ik
er van afzag meer olie te gooien op het vuur door langer te argumenteeren." "Toen ik

Naspeuringen van Paul Theelen: 2 september 1914

1155 heenging zeide hij dat de slag van Engeland's zijde kiezen aan den kant van
Duitschland's vijanden te grooter was, omdat bijkans tot het laatste oogenblik hij en
zijn Regeering met ons saamgewerkt had en ons gesteund had in onze pogingen om den
vrede te bewaren tusschen Oostenrijk en Rusland. Ik zeide dat dit een treurige
1160 episode was in het drama dat twee volken van elkander zag??n, juist op een oogenblik
dat hun wederzijdsche verhoudingen vriendschappelijker en hartelijker geworden waren
dan zij in jaren waren geweest. Ongelukkigerwijze had de oorlog zich, trots onze
pogingen om den vrede, tusschen Rusland en Oostenrijk te handhaven, uitgebreid en ons
gebracht tegenover een toestand, die, als wij ons hielden aan onze verplichtingen,
niet te vermijden was. en jammer genoeg ons scheidde van hen die tot dusverre met ons
1165 samenwerkten. Hij zou zeker begrijpen dat niemand dit meer betreurde dan ik zelf. "Na
dit ietwat pijnlijk onderhoud keerde ik naar het Gezantschap terug en maakte een
telegraphisch rapport op van hetgeen gebeurd was. Het telegram bood ik aan het
hoofdtelegraafkantoor aan even voor negen uur 's avonds. Het werd daar aangenomen,
1170 doch is blijkbaar nooit afgezonden, want het heeft het Ministerie van Buitenlandsche
Zaken te Londen nooit bereikt." Daarna verhaalt de Gezant dat 's avonds om half tien
de onder-Minister van Staat, de heer Von Zimmermann hem kwam bezoeken, die hem
verhaalde, dat de Deutsche Regeering geen bevredigend antwoord op 't Engelsche
ultimatum zou kunnen geven en even na diens heengaan, verzamelde zich, doordat het
"Berliner Tageblatt" ontijdig een bulletin had verspreid dat Engeland aan Duitschland
1175 den oorlog had verklaard, voor het Gezantschapsgebouw een volksmenigte.
"De kleine politiemacht, die gezonden was om het gebouw te beschermen", dus vervolgt
de gezant zijn verhaal, "was spoedig machteloos, en de houding der menigte werd
steeds dreigender. Wij namen van deze demonstratie geen nota zoolang zich die
bepaalde tot geschreeuw, doch toen het gerinkel van glasscherven en het aanlanden van
1180 keisteenen in de "drawing-room", waar wij ons bevonden, ons bewees, dat de toestand
onaangenaam begon te worden, telefoneerde ik naar Buitenlandsche Zaken hetgeen
gebeurde; de heer Von Jagow waarschuwde dadelijk het hoofd der politie, een
politiemacht te paard kwam dadelijk en ruimde spoedig de straat. Sedert werden wij
goed bewaakt en gebeurde er niets onaangenaams meer. "Nadat de orde hersteld was,
1185 kwam de heer Von Jagow mij bezoeken en sprak zijn diep leedwezen uit over hetgeen
gebeurd was. Hij zeide, dat hij zich meer schaamde over het optreden zijner
landgenooten dan hij zeggen kon; het was een onuitwischbare smet op den goeden naam
van Berlijn. Hij zeide, dat het bulletin in de straten niet was goedgekeurd door de
Regeering; de kanselier had hem zelfs telefonisch gevraagd, of hij meende, dat een
1190 dergelijke mededeeling kon zijn uitgegeven en hij had geantwoord: "Volstrekt niet,
niet vóór morgen." Op dien grond was maar weinig politie naar de buurt van het
gezantschap gezonden, daar hij gemeend had, dat een groote politiemacht juist
aandacht zou hebben getrokken en aanleiding had kunnen geven tot ongeregelheden. Het
was het "pestilential Tageblat", dat op een of andere wijze de lucht van het nieuws
1195 had gekregen en zijn plannen had gedwardsboomd. Hij had gehoord dat de menigte woedend
was geworden door beleedigende teekenen en gooien van voorwerpen uit het
gezantschapsgebouw, doch hij was overtuigd dat dit onwaar was (ik kon hem spoedig
verzekeren, dat van dit gerucht niets waar was), maar dat het, zelfs al was het waar
geweest, geen excuus was voor de schandelijke wijze van optreden door het volk. Hij
1200 vreesde dat ik met mij zou nemen een droevigen indruk van de manier van doen der
Berlijners in tijden van spanning. Inderdaad, geen aangeboden excuses hadden
wellevender kunnen geweest zijn.
"Den volgenden ochtend 5 Aug., zond De Keizer een zijner adjudanten tot mij met de
1205 volgende mededeeling: "De Keizer heeft mij opgedragen aan Uwe Excellentie zijn
leedwezen te betuigen over de gebeurtenissen van gisteravond, doch u tevens te
zeggen, dat u daaruit een denkbeeld zult hebben gekregen van de gevoelens, die de
bevolking bezielen door de handeling van Groot-Britannië zich te scharen met andere
staten tegenover zijn vroegere bondgenooten bij Waterloo. Zijne Majesteit verzoekt
tevens, dat u den Koning zult zeggen, dat hij er trotsch op was de titels te hebben
1210 van Britsch veldmaarschalk en Britsch admiraal, doch dat hij ingevolge hetgeen
gebeurd is zich dadelijk van die titels moet ontdoen." "Ik voeg hierbij, dat deze
mededeeling niet minder bitter werd gemaakt door de wijze waarop zij werd gedaan."
Ten slotte maakt de gezant melding van zijn vertrek uit Berlijn, waarbij hij zich
niet in het minst over gemis aan beleefdheid had te beklagen en brengt hij dank aan
1215 den staf zijner legatie, die hem steeds flink ter zijde stond, en aan den
Amerikaanschen gezant te Berlijn over de wijze, waarop deze de verdere behartiging
van de belangen der Britsche onderdanen te Berlijn op zich nam. Gelijk ik boven zijde
een hóógst belangrijk staatsstuk, omdat het op hetgeen nu plaats hoeft zulk een
goeden kijk geeft. Immers, er blijkt wel duidelijk uit, dat de Deutsche Regeering op
1220 de Engelsche oorlogsverklaring in het minst niet had gerekend.

Groote vreugde is hier verwekt door de tijding, dat de Engelsche kruiser "Highflyer" het Duitsche kaapschip "Kaiser Wilhelm der Grosse" aan de Westkust van Afrika deed zinken. Toen hedenmiddag bij Lloyds de bekende Lutine-bel geluid werd, ten teeken dat een belangrijke scheepstijding was te vermelden, ging bij de officieele mededeeling over het Duitsche schip uit de verzamelde assuradeuren luid hoerageroep op. De maritieme correspondent der "Times" vertelt vanochtend dat de "Highflyer" het opleidingsschip was der jongelui van de bekende "public schools". Hoevelen hunner thans aan boord zijn, weet de schrijver niet. "Maar alle 40 jongens, die j1. September van de "public schools" kwamen als adelborst, waren aan boord toen de oorlog uitbrak. Te Eton, Harrow, Rugby en andere groote scholen, moet de "Highflyer" lang in herinnering worden gehouden als de eerste kruiser, die in dezen oorlog in gevecht was en zijn tegenstander deed zinken". Van de "Kaiser Wilhelm der Grosse" zegt hij, dat het verdwijnen van dit schip ook vreugde zal geven in de City, omdat het den koopvaardij-handel naar de Kaap en Zuid-Amerika hinderde. Het schip had een kort "vroolijk" leven. Het wist uit Bremerhaven te komen in het begin van den oorlog, vermoedelijk met al zijn kanonnen en ammunitie aan boord -- ofschoon een ander bericht luidt dat het zich wapende in de wateren van den Zuid-Atlantischen Oceaan. Vermoedelijk deed het de "Hyades" zinken in de nabijheid van Pernambuco. Zeker is het dat het de "Galician" aanhield en nog meer geluk had. Doch de "Highflyer" heeft er nu een einde aan gemaakt en het zal niet lang duren of eerlang zullen eenige andere "collega's" mede "naar de haaien gaan". Hoewel wij met voldoening het zinken van dit schip zagen, moet toch sympathie worden geuit voor den kapitein der "Kaiser Wilhelm der Grosse" voor de ridderlijke wijze, waarop hij de passagiers der "Galician" schijnt te hebben behandeld. Dat is het gedrag hetwelk men verwacht van Duitsche marine-officieren en vormt een prettige tegenstelling met het gedrag van sommige hunner kameraden te land".

Mede is met gejuich hier begroet het landen van Britsche mariniers te Ostende. Uw correspondent op het oorlogsterrein, die Donderdagmiddag (27 Augustus) van Rijssel te Ostende kwam, schrijft mij juist: "Ik kwam hier uit Rijssel om een brief voor ons blad te verzenden via Londen. Op weg naar dé boot passeerde de begrafenis der vijf bij Snaeskerke gesneuvelde gendarmen. Er was veel volk op de been, er was haast geen doorkomen aan. Opeens klonk de kreet: "V'la des Anglais! De Engelschen zijn daar!" De menigte stooft uiteen naar de pier. Een troepschip kwam binnen. Groote geestdrift-mariniers en soldaten. Hoeveel weet ik niet. Ze zullen straks wel landen. Ik moet stoppen - de boot fluit".

Binnenlandsche politiek.

Wij ontvingen gisteren een Reuter-telegram uit Londen, waarin o. a. deze zinsnede voorkwam: "In het Lagerhuis kwam een klein meeningsverschil voor, dat echter geen invloed zal hebben op de eensgezindheid der partijen." Wij hebben deze zinsnede niet vermeld, daar men aan zulk een zeer onvolledige mededeeling immers toch niets zou hebben. Uit de Engelsche bladen blijkt ons nu, wat er eigenlijk geschiedde in het Lagerhuis en waarop dit Reuter-bericht dus betrekking heeft. Minister Asquith stelde Maandagavond voor de zitting van het Huis tot 9 September te verdagen en hij gaf daarbij een korte verklaring omtrent de verschillende aanhangige wetten. De Home Rulewet en de Welsche kerkwet zijn thans drie malen door het Lagerhuis aangenomen en zij zouden dus van kracht worden, zoodra de tegenwoordige zitting van het Parlement verdaagd wordt. Maar nu de oorlog het Parlement nog eenigen tijd bijeenhoudt en de zitting weldra hervat wordt, hoopt de eerste minister dat nog een schikking zal kunnen tot stand komen in de Iersche quaestie met algemeene toestemming. Hij wil nu niet doen of er geen Amending Bill is ingediend en wil onder de bestaande omstandigheden een schikking zien te verkrijgen zonder dat de oude meeningsverschillen herleven. Wat de Kerkwet van Wales betreft zou de regeering de invoering willen uitstellen. De regeering geeft de wetten volstrekt niet op, maar wil zich wat tegemoetkomend toonen in de bestaande buitengewone omstandigheden. Deze tegemoetkomendheid ging blijkbaar vele leden der regeeringspartij wel wat ver; dat de oorlog een wapenstilstand in de binnenlandsche politieke verschillen moest brengen was men eens, maar die wapenstilstand mocht er niet toe leiden de eenmaal aangenomen wetten nu maar voor onbepaalden tijd op te houden. En vooral wat Home Rule betreft achtte men een beslissing noodig, men mocht Ierland niet onder voortdurend uitstel laten lijden. De Iersche leider Redmond stond dus na den minister op om te verklaren, dat de Iersche nationalistenvolstrekt niet van den oorlog gebruik wilden maken om onrecht te doen aan eenige partij, maar aan den anderen kant wilden zij toch ook niet dat de oorlog reden zou zijn dat hun onrecht werd gedaan. En de toejuichingen der liberalen toonden wel aan welke zijde de sympathie der liberalen was. De heer Redmond meende dat na het wederbijeekomen van het Parlement de Home-Rule-wet moest worden

afgekondigd. De rede maakte, zooals de parlementaire medewerker van de "Daily Chron." zegt, een diepen indruk, maar op één man in het Huis had ze een merkwaardigen invloed. Dat was de heer Balfour, die een felle rede hield tegen den
1290 nationalistischen leider, alsof deze in plaats van eenheid, verdeeldheid wilde zaaien. Van de regeeringsbanken klonken luide kreten van verontwaardiging, toen de heer Balfour met felheid er tegen protesteerde dat in de bestaande omstandigheden met de home-rule-wet zou worden voortgegaan. Hij bleek even onverzoenlijk als ooit te voren. Sir Henry Dalziel trachtte de opgewonden gemoederen te bedaren en de bedreigde
1295 eensgezindheid te herstellen. Hij wees op het gevaar door wantrouwen en twijfel de loyauteit der Ieren in gevaar te brengen. Hij herinnerde aan de pogingen der Duitsche elementen in de Vereenigde Staten om de meening der Iersch-Amerikanen tegen Engeland op te zetten. In eerlijken strijd zijn de wetsontwerpen gewonnen en men mag vertrouwen, dat zij nu ook zullen worden afgekondigd. Maar hij hoopte dat dit met
1300 zooveel mogelijk gezamenlijke toestemming zou kunnen geschieden en dat de oppositie genoeg vaderlandsliefde zou bezitten om nu naar rede te luisteren. Ten slotte bracht een kalmeerend woord van den eersten minister bedaring en werden de discussiën over deze zaak gestaakt. De heer Asquith wees er op, dat men nu een groote nationale crisis onder de oogen had te zien en in een geweldige worsteling was
1305 betrokken. "Laat ons tot het einde toe niet alleen den schijn, maar ook het wezen van eensgezindheid behouden." Intusschen hebben die meeningsverschillen in het Lagerhuis toch de samenwerking der partijen niet verbroken en weldra zal minister Asquith naast den heer Balfour optreden in den Londenschen Guildhall om den inzet van den strijd nog eens in het openbaar uiteen te zetten. Ter bevordering der recruteering van het
1310 leger is een staatscommissie gevormd uit alle partijen om voor de recruteering propaganda te maken. Als presidenten van dit comité treden op de eerste minister en de heeren Bonar Law en Arthur Venderson.

Voetbal en oorlog.

1315 Het voetbalseizoen zal in Engeland, ondanks den oorlog, op de gewone wijze doorgaan. De militaire autoriteiten hebben verklaard er prijs op te stellen, dat het spel en de wedstrijden zullen doorgaan.

De voedselvoorraden.

1320 Lord Milver waarschuwt de Engelsche landbouwers toch vooral elk stukje beschikbaren grond te gebruiken voor den verbouw van voedingsmiddelen, nu in 1915 een zoo groote verandering van de productie is te verwachten, ten gevolge van het feit, dat in zoo vele landen, Frankrijk, Rusland, Duitschland, Oostenrijk, alle fysiek geschikte
1325 mannen op het oorlogsterrein zijn. Andere graanproduceerende landen zullen het verlies in die productielanden niet kunnen goedmaken en het is dus noodig in eigen land zooveel mogelijk de productie op te voeren.

Een douche.

1330 Een Duitscher die te Londen op straat de voorbijgangers met zijn vuist dreigde en uitschold voor "vuile Engelsche honden" en hun voorspelde dat ze binnen een paar weken allen een kopje kleiner zouden zijn, is tot drie maanden gevangenisstraf veroordeeld. Londen lijkt nu ook niet juist de meest geschikte plaats om de Duitsche gevoelens jegens Engeland in het openbaar te uiten.

Het ondersteuningsfonds.

1335 Het Britsche steunfonds, de Prince of Wales's National Relief Fund, had Maandag reeds een bedrag van 1,910,000 p.st. bereikt. Een schitterend bedrag zeker in drie weken tijds.

Onverantwoordelijk geschrijf.

1340 De "Times" heeft in breede kringen groote verontwaardiging gewekt. Zondag nam dit blad een uitvoerig bericht op van een bijzonderen correspondent te Amiens, waarin de toestand van het Britsche expeditieleger werd beschreven na de hevige gevechten van de vorige week en waarin de indruk werd gewekt, dat het Britsche leger niet slechts
1345 groote verliezen had geleden, maar dat er eigenlijk niets anders van was overgebleven dan een gedemoraliseerde bende. Dit zeer verontrustende bericht is door de officieele mededeeling van het Engelsche departement van oorlog omtrent den volkomen ordelijken terugtocht der Engelschen en de onverminderde strijdkracht van het Britsche expeditieleger rechtgezet. De "Times" verdedigt zich met de verklaring, dat het
1350 bericht aan den censor was overgelegd, maar in verschillende bladen moet het blad verwijten hooren over de lictzinnigheid, waarmee het berichten verspreide van een correspondent, die immers ook alles van hooren zeggen kon hebben. In het Lagerhuis,

1355 waar de vraag werd gesteld of het niet wenschelijk zou zijn juist om zulke misvattingen te voorkomen om correspondenten bij het leger toe te laten – een vraag die ontkennend werd beantwoord – heeft minister Asquith de publicatie in de "Times" ten zeerste afgekeurd. Correspondenten op het oorlogsterrein achtte hij niet gewenscht, maar de regeering zou het publiek de meest volledige inlichtingen omtrent de gebeurtenissen op het oorlogsterrein geven.

1360 **RUSLAND.**

Een adres aan den Tsaar.

1365 BERLIJN, 1 September. (Corr. Norden.) De Russische gouverneur-generaal te Warschau vereenigde de aanzienlijkste personen van het land en dicteerde hun het volgende telegram aan grootvorst Nikolai Nikolajevitsj, opperbevelhebber van de Russische legers: Keizerlijke Hoogheid, Diep geroerd door het manifest van Uwe Keizerlijke
1370 Hoogheid, dat ons mededeelt dat het dappere Russische leger naar het zwaard heeft gegrepen tot verdediging van de Slaven en dat zij tegelijkertijd ook voor de heilige zaak van ons volk strijdt, n.l. voor de wederopstanding van een vrij Polen en de vereeniging van al zijn deelen onder de heerschappij van Z. M. den Tsaar, verklaren de ondergeteekenden, vertegenwoordigers van de politieke partijen en Poolsche sociale
1375 groepen, dat het bloed der zonen van Polen, vergoten te zamen met het bloed der zonen van Rusland, in den strijd met den gemeenschappelijken vijand, de beste waarborg zal zijn voor een nieuw leven in vrede en vriendschap van de beide Slavische volkeren. Op den historischen dag van een manifest, dat voor het Poolsche volk zoo belangrijk is, zijn wij doordrongen van het verlangen naar de overwinning van het Russische leger, dat onder aanvoering van Uwe Keizerlijke Hoogheid staat en verwachten zijn volle zegepraal op de slagvelden. Deze onze wenschen en gevoelens van loyale onderdanen, verzoeten wij Uwe Keizerlijke Hoogheid aan de voeten te leggen van Zijne Majesteit den Tsaar." Dit telegram was geteekend door de voornaamste personen uit Warschau en
1380 Russisch Polen, leden van de aristocratie, grondeigenaars, eenige geestelijken en eenige vertegenwoordigers van de zoogenaamde vrije beroepen. Het is merkwaardig dat van de Poolsche leden der Doema slechts twee aan het verlangen gehoor gaven, en de andere acht hun onderteekening hebben geweigerd. Eveneens ontbreekt onder het telegram de onderteekening van den Aartsbisschop van Warschau. Daarentegen dwong men daartoe den wij-bisschop Roeskiewics, die eenige jaren geleden door de Russische
1385 overheid tot een jaar vestingstraf was veroordeeld, tot onderteekening. Verder is het merkwaardig, dat tot het onderschrift van dit telegram een groot aantal te Warschau vertoevende grondeigenaars en aristocraten werden gedwongen, die hun goederen hebben in het gouvernement Kielce, dat op het oogenblik onder Oostenrijksch bestuur staat. Teekenend voor het tot stand komen van het manifest is ook, dat onder het telegram
1390 zich de handteekening bevindt van den in geheel Europa als den grootsten vijand van Rusland bekenden Poolschen schrijver Andreas Niemokewski.

Rusland en Servië.

1395 BERLIJN, 1 Sept. (Corr. Norden.) Gelijk uit het Oostenrijksch hoofdkwartier wordt gemeld, worden op den Donau voortdurend Russische munitietransporten voor Servië vervoerd. Aan den mond van den Donau worden blijkbaar ook voorbereidselen voor Russische troep en transporten naar Servië getroffen, waardoor de Roemeensch-Bulgaarsche neutraliteit bedreigd schijnt.

1400

Laatste Berichten.

Van het Westelijk oorlogstooneel.

In de omgeving van Antwerpen.

1405 Een onzer bijzondere correspondenten seint: de toestand is in de laatste dagen weinig veranderd. Maandagavond hebben de Duitsche troepen opnieuw Aalst bezet, doch zijn daar gistermiddag weer uitgetrokken. Te Aerschot liggen nog slechts een paar honderd man. De stad Mechelen is door de Belgische troepen weer ingenomen. De voorposten der Duitschers eindigen te Vilvoorde. Enkele geruchten doen de ronde, als zouden reeds Duitschers gezien zijn tusschen Antwerpen en de Nederlandsche grens. Deze geruchten
1410 kunnen met de grootst mogelijke beslistheid worden tegengesproken.

Givet gevallen.

1415 BERLIJN, 2 Sept. (W. B.) Het groote hoofdkwartier meldt: De vesting Givet is op 31 Augustus gevallen. (De vesting Givet ligt in het Noorden van Frankrijk, ten Zuiden van Dinant, aan de Maas. Bij het oprukken der Duitsche troepen was Givet omsingeld. Thans is zij in handen der Duitschers gevallen.)

AVONDBLAD. Tweede Blad.

1420 **Voor de militairen.**

De Koningin-Moeder zond f100 aan de commissie, die de soldaten te velde en in de forten van sigaren en tabak voorziet.

Photographie en Oorlogstoestand.

1425 In "Lux" waarschuwt de heer Bispinck voor het gebruik van phototoestellen op den openbaren weg. "Alle militairen, vrienden of vijanden, loeren – door al of niet gerechtvaardigde spionnenvrees bevangen – op camera's en weren lankmoedig of hardhandig photographische toestellen in het open veld. Maakt het onzen mannen, die toch al zooveel voor het vaderland te doen en te verduren hebben, niet moeilijk door

1430 spionverdachtig te schijnen of door wellicht onbewust overtredingen te begaan door opnamen te maken daar, waar het ten strengste in oorlogstoestand is verboden. Wij, fotografen, mogen waarlijk wel dat kleine offertje brengen, waar in dezen tijd zoo velen zich zware offers moeten getroosten tot voorziening in den nood en tot handhaving van onze neutrale onafhankelijkheid. "Kunt ge de photographie ten dienste

1435 van een dezer doeleinden direct of indirect nuttig maken, verzuim dan zulks niet en doe het dadelijk. "Maar wekt geen verdenking door het medevoeren van opneemtoestellen; ge loopt buitendien gevaar die te verliezen."

Een dankbetuiging.

1440 Uit het militairenkamp te Ede bereikt ons een dankbetuiging voor den gezelligen tooneelavond op 31 Aug. den mannen bereid. De voorstelling eindigde met een rede van den commandant van het 1e bataljon van hst 22e regiment, die ten slotte de manschappen bij het zingen van het Wilhelmus accompaneerde op de piano.

1445 **Geen oorlam.**

Naar aanleiding van een adres, door het hoofdbestuur der Nederlandsche Vereeniging tot afschaffing van Alcoholhoudende Dranken ingediend, is ingetrokken de bepaling dat in bijzondere gevallen op bijzonderen last van de betrokken commandeerende officieren aan onderofficieren en soldaten jenever zal worden verstrekt.

1450

BEURS EN NIJVERHEID.

Nationale Landbouwbank.

Bij het Argentijnsche Congres is een wetsontwerp ingediend voor de oprichting van een Nationale Landbouwbank. De bank zal ten doel hebben om den landbouw te bevorderen en den landbouwers kapitaal voor den oogst voor te schieten. Zij zal verder wissels

1455 disconteeren en voorschotten op grondeigendom verleen. Voor de fourneering van het benodigde kapitaal zal eene 5% leening van pesos 40 millioen, die met 1% zal worden afgelost, worden uitgegeven. Tegen deponeering van pesos 10 millioen der nieuwe obligatiën zal de Argentijnsche Nationale Bank aan de Landbouwbank een krediet tot

1460 hetzelfde bedrag verleen.

Betaling van Russische coupons.

Naar wij vernemen worden de Russische coupons welke hier betaald worden slechts voldaan aan eigenaars van Nederlandsche nationaliteit, in Nederland woonachtig, tegen

1465 overlegging van de met Nederlandsch zegel voorziene stukken.

De economische toestand in Duitschland gedurende den oorlog.

Zoals in het ochtendblad vermeld, ontving de Kamer van Koophandel alhier een aperçu van die te Potsdam omtrent den economischen toestand in Duitschland tijdens den

1470 oorlog. Hierin wordt er op gewezen dat de Deutsche bankwereld zich goed heeft gehouden. Om in verdere credietbehoeften te voorzien, en een verder werken op het gebied van nijverheid en industrie mogelijk te maken, werden in de voornaamste handels- en industriesteden onder leiding van de Deutsche Kamers van Koophandel oorlogs-credietbanken opgericht. Tot nu toe zijn voor dit doel reeds een aantal

1475 millioenen mark geteekend en deze sommen nemen bij den tegenwoordigen stand van zaken van dag tot dag toe. Voor de verzorging van Duitschland met levensmiddelen is gezorgd. Duitschland heeft reeds verleden jaar een buitengewoon rijken oogst gehad en heeft daardoor nog een zeer grooten voorraad. In 1913 kon het Deutsche rijk alleen naar Rusland 9½ millioen Doppelzentner (Doppelz.=100 KG.) rogge uitvoeren. Ook dit

1480 jaar is de oogst gunstig. Niettegenstaande de mobilisatie is het binnenhalen van den oogst niet onderbroken, daar jeugdorganisaties en vrijwillige hulpkrachten zich in overvloed in dienst der goede zaak stelden, zoodat op het oogenblik bijna al het graan binnen is. De aardappeloogst, die verleden jaar 54 millioen tonnen (ton=1000 KG.) bedroeg, belooft dit jaar nog rijker te worden. Ook de raap- en veevoerogst

1485 geven goede vooruitzichten en passen in het gunstige geheel der economische
toestanden. Op de veemarkten is een groot aanbod van vee, zoodat dit nog langen tijd
aan de behoeften van het volk voldoen kan. Ten slotte zijn het aan alle
landbouwproducten zoo rijke Nederland en ook Denemarken voor Duitschland rijke
1490 bronnen van invoer. De prijzen der levensmiddelen zijn in Duitschland, nadat zij in
de dagen der mobilisatie in eenige steden gestegen waren, nu weer normaal.

De Londensche Beurs.

De quaestie van het vóór en tegen eener heropening der Londensche fondsenbeurs blijft
nog steeds de aandacht trekken, hoewel het thans, nu het moratorium voor een maand is
1495 verlengd, vrijwel zeker is dat er vooreerst niets van een hervatting van het
beursleven zal komen. In de Engelsche bladen wordt er op gewezen, dat tegen eene
heropening o. a. de mogelijkheid pleit dat men van Duitsche zijde zou kunnen trachten
door bemiddeling der neutrale landen fondsen in London te verkoopen. De Engelsche
1500 markt zou hierdoor gedemoraliseerd kunnen worden en de vijand zou via de neutrale
landen aan geld worden geholpen. Indien dit argument indruk maakt, wat wel
waarschijnlijk is, dan volgt er uit dat de beurs gedurende den geheelen duur van den
oorlog gesloten zou moeten blijven. Er wordt verder op gewezen, dat het wenschelijk
zal zijn in den eersten tijd na heropening der beurs alleen à contant zaken te doen
1505 en baisse-speculatiën onmogelijk te maken. Te dien einde wordt in overweging gegeven
de z.g. Leeman's Act, die baisse-transacties in Engelsche bankaandeelen onmogelijk
maakt, in dier voege te wijzigen dat tot nader order alle fondsen er onder zullen
vallen. De bedoelde wet schrijft voor, dat bij verkoop-orders van bankaandeelen de
nummers die men wenscht te verkoopen, moeten worden opgegeven. Dit is
1510 baissespeculanten, die geen werkelijke houders zijn, uit den aard der zaak
onmogelijk.

Pre-moratorium wissels worden te Londen à 3½% genoteerd, post-moratorium papier à 4½-
-5%. Call money noteerde gisteren 2 3/4%. Chèque Parijs noteerde eergisteren 25 à
25,25, Antwerpen 27 à 29, Amsterdam 12.15 à 12.45, 3 m. Petersburg 100 à 120, cable
transfer New-York en Montreal 4.90 à 5.10.

1515 Wat den gisteren besproken maatregel der Engelsche Bank inake teruggave van pre-
moratorium wissels betreft, wordt er op gewezen dat misbruik was gemaakt van de
bereidverklaring der regeering tot dekking der wisselverliezen, doordien dubieus
papier is verdisconteerd. In verband met de buitengewoon omvangrijke wisselzaken kon
hiertegen niet tijdig in voldoende mate worden gewaakt, maar de Bank wenscht hiervan
1520 niet de dupe te worden. Het bestuur der Londensche Beurs heeft een circulaire aan de
leden gezonden, waarin wordt medegedeeld dat deze een vertrouwelijke opgave moeten
doen, alleen ten dienste van het bestuur, van het totale bedrag dat elk van hen aan
de banken schuldig is op leeningen tegen effecten-onderpand, en in hoeverre hiervoor
al of niet surplus aanwezig is. Voorts wordt een opgave gevraagd van openstaande
1525 effecten-posten. De antwoorden moeten a.s. Vrijdag binnen zijn. Aan de hand van deze
opgaven en van hetgeen aan de Engelsche Bank bekend is geworden door het disconteerden
van pre-moratorium wissels hoopt men een voldoende overzicht over den feitelijken
toestand te kunnen verkrijgen maatregelen te kunnen beramen die noodzakelijk zullen
blijken. In verband met de verlenging van het moratorium wordt de
1530 Septemberverrekening aan de Londensche Beurs tot October uitgesteld.

Het Engelsche moratorium.

In verband met de verlenging van het Engelsche moratorium zij er op gewezen, dat alle
handels-transacties die na de afkondiging van het moratorium zijn geschied, er buiten
1535 vallen, en dus op de gewone wijze moeten worden afgewikkeld. Buiten het moratorium
vallen voorts betalingen van loonen en salarissen, huren en alle betalingen beneden
£5. Handelaars en industrieelen waren meerendeels tegen een verlenging van het
moratorium, aangezien zij bij opheffing beter in staat zouden zijn geweest om hun
oude vorderingen binnen te krijgen. Daarentegen hadden de banken sterk op verlenging
1540 aangedrongen, uit vrees dat hun anders groote bedragen zouden zijn onttrokken,
waartegenover zij zich niet voldoende liquide hadden kunnen maken nu de beurs
gesloten is en dus geen geld op onderpand van fondsen kan worden verkregen.

Marconi Wireless.

1545 Het bestuur deelt mede, dat de betaling van het reeds aangekondigde dividend moet
worden uitgesteld, aangezien het wegens het moratorium onmogelijk is de gelden vrij
te, maken die op korten termijn waren uitgeleend tegen onderpand van fondsen en die
voor de uitbetaling van het dividend bestemd waren.

Naspeuringen van Paul Theelen: 2 september 1914

1550 **De invloed van den oorlog in Zuid-Afrika.**

De Zuid-Afrikaansche regeering maakt bekend dat zij bereid is voorschoten te geven op voorraden wol, huiden en leer die in Zuid-Afrika zijn geproduceerd, ten einde te gemoet te komen aan de stagnatie die door den toestand op de Europeesche markten in het leven is geroepen.

1555

Bestelling van Locomotieven en Wagons.

De Oostenrijksche Staatsspoorweg heeft voor Kr. 40 millioen aan locomotieven en wagons besteld.